

Universitätsbibliothek Wuppertal

Cassii Dionis Cocceiani Rerum Romanarum

Cassius

Lipsiae, 1849

56

Nutzungsrichtlinien Das dem PDF-Dokument zugrunde liegende Digitalisat kann unter Beachtung des Lizenz-/Rechtehinweises genutzt werden. Informationen zum Lizenz-/Rechtehinweis finden Sie in der Titelaufnahme unter dem untenstehenden URN.

Bei Nutzung des Digitalisats bitten wir um eine vollständige Quellenangabe, inklusive Nennung der Universitätsbibliothek Wuppertal als Quelle sowie einer Angabe des URN.

[urn:nbn:de:hbz:468-1-5005](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:468-1-5005)

καὶ ταῦτα μὲν ἄλλοι καθήρουν, ὁ δὲ δὴ Τιβέριος ἐς τὴν Ῥώμην, ΝΣ
μετὰ τὸν χειμῶνα ἐν ᾧ Κέντος Σουλπίκιος καὶ Γάιος Σαβίνος^{a.C. 9}
ὑπάτευσαν, ἀνεκομίσθη· καὶ αὐτῷ καὶ ὁ Ἀύγουστος ἐς τὸ προά-
στειον ἀπαντήσας ἤλθε τε μετ' αὐτοῦ ἐς τὰ σέπτα, κἀνταῦθα ἀπὸ
βήματος τὸν δῆμον ἡσπάσατο, καὶ μετὰ τοῦτο τά τε ἄλλα τὰ προσ-
ήκοντα ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις ἐποίησε καὶ θείας ἐπινικίους διὰ τῶν
ὑπάτων. ἐπειδὴ τε οἱ ἱππεῖς πολλῇ ἐν αὐταῖς σπονδῇ τὸν νόμον²
τὸν περὶ τῶν μὴ γαμούντων μηδὲ τεκνούντων καταλυθῆναι ἤξιον,
ἤθροισεν ἐς τὴν ἀγορὰν χωρὶς μὲν τοὺς ἀγνυαίους σφῶν χωρὶς δὲ
τοὺς γεγαμηχότας ἢ καὶ τέκνα ἔχοντας, καὶ ἰδὼν πολὺ τούτους
ἐκείνων ἐλάττους ἤλγησέ τε καὶ διελέξατο αὐτοῖς τοιάδε.

“εἰ καὶ ὅλγῳ παντάπασιν, ὥς γε πρὸς τοσοῦτον ὄγκον πόλεως²
εἰπεῖν, καὶ πολλῷ καταδεέστεροι τῶν ἐτέρων τῶν μηδὲν τῶν δεόντων
πράττειν ἐθελόντων ἐστέ, ἀλλ' ἔγωγε καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο μᾶλλον
ὑμᾶς ἐπαινῶ καὶ πολλὴν χάριν ὑμῖν ἔχω, ὅτι καὶ ἐπεισθῆτε καὶ
τὴν πατρίδα συμπληθύνετε. ἐκ γὰρ τῶν οὕτω βιούντων παμπλη-²
θεῖς οἱ μετὰ ταῦτα Ῥωμαῖοι γενήσονται· καὶ γὰρ τὸ κατ' ἀρχὰς
καὶ πάνν βραχεῖς ὄντες, ἔπειτα γάμων ἐπιμεληθέντες καὶ τέκνα
ποιησάμενοι πάντας ἀνθρώπους οὐκ εὐανδρίᾳ μόνον ἀλλὰ καὶ πο-
λυανθρωπίᾳ ὑπερέφυνεν. ὦν χορὴ μεμνημένους τὸ θνητὸν τῆς φύ-³
σεως ἡμῶν αἰδίῳ διαδοχῇ γενῶν ὥσπερ τινῶν λαμπαδίων παρα-
μυθεῖσθαι, ἢ ἐν ᾧ μόνῳ τῆς θείας ἐδδαιμονίας ἡττώμεθα, τοῦτ'
ἐξ ἀλλήλων ἀθάνατον καθιστούμεθα. διὰ γὰρ τοῦτο καὶ τὰ μάλιστα⁴
ὁ πρῶτος καὶ μέγιστος ἐκεῖνος θεός, ὁ τεκτῆρήμενος ἡμᾶς, διχῇ τε
διεῖλε τὸ θνητὸν γένος, καὶ τὸ μὲν ἄρρεν αὐτοῦ τὸ δὲ θῆλυ ἀπο-
δεξας ἔρωτα καὶ ἀνάγκην σφίσι τῆς πρὸς ἀλλήλους συνουσίας ἐνέ-
βαλε, καὶ γόνιμον τὴν ὁμιλίαν αὐτῶν ἐποίησεν, ὅπως ἐκ τῶν αἰεὶ
γεννωμένων αἰδίων τρόπον τινὰ καὶ τὸ θνητὸν ἀπεργάσῃται. καίτοι⁵
καὶ αὐτῶν τῶν θεῶν οἱ μὲν ἄρρενες αἱ δὲ θήλειαι νομίζονται, καὶ
οἱ μὲν γεγεννημένοι τινὰς οἱ δ' ἐκ τινῶν γεγενῆσθαι παραδέδονται·
οὕτω καὶ παρ' ἐκείνοις τοῖς μηδὲν τούτων δεομένοις καλὸν εἶναι
δέδοκται καὶ γάμος καὶ τέκνωσις. ὥστε ὁρθῶς μὲν ἐποιήσατε τοὺς³
θεοὺς μιμησάμενοι, ὁρθῶς δὲ καὶ τοὺς πατέρας ζηλώσαντες, ἢ
ὥσπερ ὑμᾶς ἐκεῖνοι ἐγέννησαν, οὕτω καὶ ὑμεῖς ἄλλους τεκνώσητε,
καὶ καθάπερ ἐκείνους ὑμεῖς προγόνους καὶ ἡγεῖσθε καὶ ὀνομάζετε,
οὕτω καὶ ὑμᾶς ἑτεροὶ καὶ νομίσωσι καὶ προσείπωσιν, τά τε ἔργα²
ὅσα ἐκεῖνοι καλῶς πράξαντες ὑμῖν μετ' εὐκλείας παρέδοσαν, καὶ
ὑμεῖς ἄλλοις παραδῶτε, καὶ τὰ κτήματα ὅσα αὐτοῖς κτησάμενοι κατέ-
λιπον ὑμῖν, καὶ ὑμεῖς ἑτέροις ἐξ ὑμῶν αὐτῶν γεγονόσι κατελίπητε.

- 3 πῶς μὲν γὰρ οὐκ ἄριστον γυνὴ σώφρων οἰκονορὸς οἰκονόμος παιδο-
 τρὸφος ὑγιαίνοντά τε εὐφραῖναι καὶ ἀσθενοῦντα θεραπεῦσαι, εὐτυ-
 χοῦντί τε συγγενέσθαι καὶ δυστυχοῦντα παραμυθίσασθαι, τοῦ τε
 νέον τὴν ἐμμανὴ φύσιν καθεῖρῃ καὶ τοῦ πρεσβυτέρου τὴν ἔξωρον
 4 αὐστηρότητα κεράσαι; πῶς δ' οὐχ ἡδὺ ἀνελέσθαι τέκνον ἐξ ἀμφοῖν
 συμπεφυκὸς καὶ θρέφαι καὶ παιδεῦσαι, εἰκόνα μὲν τοῦ σώματος
 εἰκόνα δὲ καὶ τῆς ψυχῆς, ὥστε ἐν ἐκείνῳ ἀξιεῖν ἕτερον αὐτὸν
 5 γενέσθαι; πῶς δ' οὐ μακαριστόν, ἀπαλλαττόμενον ἐκ τοῦ βίου,
 διάδοχον καὶ κληρονόμον οἰκεῖον ἐξ ἑαυτοῦ γεγονότα καὶ τοῦ γένους
 καὶ τῆς οὐσίας καταλιπεῖν, καὶ τῇ μὲν φύσει τῇ ἀνθρωπίνῃ δια-
 λυθῆναι τῇ δὲ ἐκείνου διαδοχῇ ζῆσαι, καὶ μήτε ἐπ' ἄλλοις ὥσπερ
 6 ἐν πολέμῳ γενέσθαι μήτε ἄρδην ὥσπερ ἐν σεισμῷ ἀπολέσθαι; καὶ
 ταῦτα μὲν τὰ κέρδη ἰδίᾳ πον τοῖς γαμοῦσι καὶ τεκνοποιοῦσιν ὑπάρ-
 χει· τῷ δὲ δὴ κοινῷ, οὐπερ ἔνεκα καὶ παρὰ γνώμην πολλὰ ποιεῖν
 ὀφείλομεν, πῶς μὲν οὐ καλὸν πῶς δ' οὐκ ἀναγκαῖον, εἴπερ αἱ τε πόλεις
 7 καὶ οἱ δῆμοι ἔσονται, καὶ ὑμεῖς τε ἐτέρων ἄρξετε καὶ οἱ ἄλλοι ὑμῖν
 ὑπακούουσιν, πολυπληθία ἔν τε εἰρήνῃ γῆν ἐργάσασθαι καὶ ναυτι-
 λίας ναυτίλασθαι τέχνας τε ἀσκήσαι καὶ δημιουργίας ἐπιτηδεῦσαι,
 καὶ ἐν πολέμῳ τὰ τε ὄντα προθυμότερον διὰ τὰ γένη σῶσαι καὶ
 8 ἀντὶ τῶν ἀπολλυμένων ἐτέρους ἀντικαταστήσαι; ὑμᾶς μὲν οὖν ὧ
 ἄνδρες (μόνοι γὰρ ἄνδρες δικαίως ὀνομάζεσθε) καὶ ὧ πατέρες (καὶ
 γὰρ ταύτην ἄξιοι τὴν ἐπωνυμίαν ὁμοίως ξυνοῖ ἔχειν ἐστέ) καὶ φιλοῦ
 διὰ ταῦτα καὶ παινῶ, καὶ τοῦτοις τε οἷς τέθεικα ἄθλοις ἀγᾶλλω,
 καὶ προσέτι καὶ ἄλλαις καὶ τιμαῖς καὶ ἀρχαῖς ἐπιγαυρώσω, ὥστ'
 αὐτοὺς τε μεγάλα καρπώσασθαι καὶ τοῖς παισὶ μὴ ἐλάττω κατα-
 9 λιπεῖν. μεταβήσομαι δὲ δὴ καὶ ἐπὶ τοὺς ἄλλους τοὺς οὔτε τι τῶν
 ὁμοίων ὑμῖν πεποιηκότας καὶ πάντων διὰ τοῦτο τῶν ἐναντίων τευ-
 ξομένους, ἵνα μὴ μόνον ἐκ τῶν λόγων ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἔργων ἔτι
 καὶ μᾶλλον καταμάθῃτε ὅσον αὐτῶν διαφέρετε.”
- 4 ταῦτα εἰπὼν, καὶ τὰ μὲν παραχρῆμα δούς τισιν αὐτῶν τὰ δ'
 ὑποσχόμενος, μετῴχετε πρὸς τοὺς ἐτέρους καὶ ἔλεξε καὶ ἐκείνοις τάδε.
- 2 “Θαυμαστόν μὲν τι πέπονθα, ὧ τί ἂν ὀνομάσαιμι ὑμᾶς; ἄν-
 δρας; ἀλλ' οὐδὲν ἀνδρῶν ἔργον παρέχεσθε. πόλιτας; ἀλλ' ὅσον
 ἐφ' ὑμῖν, ἡ πόλις ἀπόλλυται. Ῥωμαίους; ἀλλ' ἐπιχειρεῖτε τὸ ὄνομα
 τοῦτο καταλῦσαι. οὐ μὴν ἀλλ' ἔγωγε, οἷτινές ποτε ἐστέ καὶ ὅτι-
 δήποτε χαίρετε ὀνομαζόμενοι, παράδοξον μὲν τι πάθος πέπονθα.
- 3 ὑπὲρ γὰρ τῆς πολυανθρωπίας ἡμῶν αἰεὶ τε πάντα ποιῶν καὶ νῦν
 ἐπιτιμήσειν ὑμῖν μέλλον, ἀηδῶς ὑμᾶς ὁρῶ πολλοὺς ὄντας, καὶ

3 6 1 ὥστε σεισμῷ] πολέμῳ* 7 1 πολυπληθία* ναυ-
 τιλίαι 4 3 1 ὑμῶν*

μᾶλλον ἂν ἐβουλόμην τοσοῦτους μὲν τοὺς ἑτέρους ἑκείνους, οἷς προ-
 διείλεγμαι, εἶναι, ὅσοι ὑμεῖς ὁρᾶσθε, ὑμᾶς δὲ δὴ μάλιστα μὲν σὺν
 ἑκείνοις τεύχεσθαι, εἰ δὲ μή, μὴ εἶναι· οἵτινες οὔτε τῆς τῶν θεῶν ⁴
 προνοίας οὔτε τῆς τῶν προπατόρων ἐπιμελείας ἐνθυμηθέντες ἐπι-
 θυμεῖτε πᾶν μὲν τὸ γένος ἡμῶν ἀφανίσαι καὶ θνητὸν ὄντως ποιῆ-
 σαι, πᾶν δὲ τὸ Ῥωμαίων ἔθνος φθεῖραι καὶ παῦσαι. τί μὲν γὰρ
 ἂν ὑπολειφθεῖν σπέρμα ἀνθρώπινον, ἂν τὰ αὐτὰ ὑμῖν καὶ οἱ ἄλλοι
 πάντες πράξωσιν; ὧν ἀρχηγοὶ γεγονότες εὐλόγως ἂν τὴν αἰτίαν τῆς
 πανωλεθρίας ἔχοιτε. πῶς δ' οὐκ, ἂν μηδένες ἄλλοι ζηλώσωσιν ⁵
 ὑμᾶς, εἰκότως ἂν καὶ δι' αὐτὸ τοῦτο μισοῖσθε, ὅτι παρορᾶτε τε ἂ
 μηδεῖς ἂν ἄλλος παρίδοι καὶ ἀμελεῖτε ὧν οὐδεῖς ἂν ἄλλος ἀμελή-
 σαιεν, καὶ νόμους καὶ ἐπιτηδεύματα τοιαῦτα ἐσφέρετε ἂ ζηλώσαντες
 μὲν πάντες ἂν ἀπόλιντο, μισήσαντες δ' ὑμᾶς ἂν δικαιώσαιεν. οὐδὲ ⁶
 γὰρ οὐδὲ τῶν φονέων φειδόμεθα ὅτι μὴ πάντες φονέουσιν, οὐδὲ
 τοὺς ἱεροσύλους ἀφίμεν ὅτι μὴ πάντες ἱεροστυλοῦσιν, ἀλλ' ὅστις
 ἂν τῶν ἀπειρημένων τι πράττων ἄλῃ, καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦτον κο-
 λάζεται, ὅτι μόνος ἢ καὶ μετ' ὀλίγων ποιεῖ τι τοιοῦτον ὃ μηδεῖς
 ἕτερος. καίτοι καὶ τὰ μέγιστα τις ἀδικήματα ὀνομάσῃ, οὐδὲν ἐστὶ ⁵
 τᾶλλα πρὸς τοῦτο τὸ νῦν ὑφ' ὑμῶν γιγνόμενον, οὐχ ὅτι ἐν πρὸς ἐν
 ἐξεταζόμενα, ἀλλ' οὐδ' ὁμοῦ πάντα πρὸς τοῦτο τὸ ἐν παραβαλλόμενα.
 καὶ γὰρ μισαιφονεῖτε, μηδὲ τεκνοῦντες ἀρχὴν τοὺς ἐξ ὑμῶν γεννηθῆ-
 ναι ὀφειλόντας, καὶ ἀνοσιουργεῖτε, τὰ τε ὀνόματα καὶ τὰς τιμὰς ²
 τῶν προγόνων παύοντες, καὶ ἀσεβεῖτε, τὰ τε γένη ὑμῶν τὰ κατα-
 δεχθέντα ὑπὸ τῶν θεῶν ἀφανίζοντες, καὶ τὸ μέγιστον τῶν ἀνα-
 θημάτων αὐτῶν, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἀπολλύντες, τὰ τε ἱερὰ
 διὰ τοῦτον καὶ τοὺς ναοὺς αὐτῶν ἀνατρέποντες. καὶ μέντοι καὶ ³
 τὴν πολιτείαν καταλύετε, μὴ πειθόμενοι τοῖς νόμοις, καὶ τὴν πα-
 τρίδα προδίδετε, στερίνῃν τε καὶ ἄγονον ἀπεργαζόμενοι, μᾶλλον δὲ
 ἄρδην κατασκάπτετε, ἔρημον τῶν οἰκησόντων ποιοῦντες· ἀνθρωποὶ
 γὰρ πον πόλις ἐστίν, ἀλλ' οὐκ οἰκία οὐδὲ στοῖαι οὐδ' ἀγοραὶ ἀν-
 δρῶν κεραί. ἐνθυμήθητε σὺν, τίνα μὲν οὐκ ἂν ὁργὴν ὁ Ῥωμύλος ⁴
 ἐκείνος ὁ ἀρχηγέτης ἡμῶν δικαίως λάβοι, λογισάμενος τὰ τε καθ'
 ἑαυτόν, ὅθεν ἐγεννήθη, καὶ τὰ ὑμέτερα, ὅτι οὐδ' ἐκ νομίμων γάμων
 παιδοποιεῖσθαι ἐθέλετε· τίνα δ' οὐκ ἂν οἱ μετ' αὐτοῦ Ῥωμαῖοι, ⁵
 ἐννοήσαντες ὅτι αὐτοὶ μὲν καὶ τὰς ἀλλοτριᾶς κόρας ἤρπυσαν, ὑμεῖς
 δὲ οὐδὲ τὰς οἰκίας ἀγαπᾶτε, καὶ οἱ μὲν καὶ ἐκ τῶν πολέμιων ἐπαι-
 δοποιήσαντο, ὑμεῖς δὲ οὐδ' ἐκ τῶν πολιτῶν τεκνοῦτε· τίνα ὁ
 Κούρτιος ὁ καὶ ἀποθανεῖν ὑπομείνας, ἵνα μὴ στερηθῶσι τῶν γυ-

3 4 εἶναι ἢ ὅσοι

4 3 ὑμῶν*

6 3 ἀλλ' ἢ ἄλλος

ναικῶν οἱ γεγαμηκότες· τίνα ἢ Ἐρσιλία ἢ καὶ τῇ θνητοῖ ἀκολου-
 6 θήσασα καὶ τὰ γαμικὰ πάνθ' ἡμῖν καταδείξασα. ἀλλ' οἱ μὲν πα-
 τέρεις ἡμῶν καὶ ἐπολέμησαν πρὸς Σαβίνους ὑπὲρ τῶν γάμων, καὶ
 κατελύσαντο τῶν τε γυναικῶν αὐτῶν καὶ τῶν τέκνων συναλλαξάντων
 σφᾶς, ὄρκους τε ἐπὶ τούτοις ἐπήγαγον καὶ συνθήκας τινὰς ἐποιή-
 7 σαντο· ὑμεῖς δὲ καὶ ἐκεῖνα πάντα συγχέετε. διὰ τί; ἢ ἵνα καὶ αὐ-
 τοὶ αἰὲ ἄγννοι ᾗτε, ὥσπερ αἱ ἱέρειαι αἱ ἀειπαρθένοι ἄνδρῶν εἰσὶν;
 οὐκοῦν καὶ κολάζεσθε, ἂν ἀσελγαίνῃτε τι, ὥσπερ καὶ ἐκεῖνα.

6 πικρῶς εὖ οἶδ' ὅτι καὶ τραχέως δοκῶ ὑμῖν διαλέγεσθαι. ἀλλὰ
 πρῶτον μὲν λογίσασθε ὅτι καὶ οἱ ἱατροὶ σκληροὺς καὶ καίοντες καὶ
 τέμνοντες, ὅταν μὴ δύνωνται ἄλλως πως ὑμῖς γενέσθαι, θεραπεύ-
 2 ουσιν, ἔπειθ' ὅτι οὔτε ἐκὼν οὔθ' ἡδέως αὐτὰ λέγω, ὥστ' ἐγὼ μὲν
 καὶ αὐτὸ τοῦθ' ὑμῖν ἐγκαλῶ ὅτι με ἐς τούτους τοὺς λόγους προη-
 γάγετε, ὑμεῖς δ' εἴπερ ἄχθεσθε τοῖς εἰρημένοις, μὴ ποιεῖτε ταῦτα
 ἐφ' οἷς ἀναγκαιῶς κακῶς ἀκούετε. εἰ γὰρ δὴ δάκνει τινὰς ὑμῶν
 τὰ ἐπ' ἐμοῦ λεγόμενα, πῶς οὐ πολὺ μᾶλλον καὶ ἐμὲ καὶ τοὺς ἄλλους
 3 Ῥωμαίους πάντας τὰ ἐφ' ὑμῶν ποιούμενα; οὐκοῦν εἴπερ ὡς ἀληθῶς
 ἀσχάλλετε, μεταβάλεσθε, ἵνα καὶ ἐπαινέσω ὑμᾶς καὶ διαμείψωμαι.
 ὅτι γὰρ οὔτε τῇ φύσει χαλεπὸς εἰμι, πάντα τε ὅσα προσῆκον ἦν τὸν
 ἀγαθὸν νομοθέτην προᾶξαι ἀνθρωπίνως προκατεστησάμην, οὐδ' αὐτοὶ
 4 ἀγροεῖτε. ἦν μὲν γὰρ οὐδὲ πρόσθεν ἔξδὸν ἀμελεῖν τισὶ παιδοποιίας
 καὶ γάμων· καὶ γὰρ ἀπ' ἀρχῆς εὐθὺς ἅμα τῇ πρώτῃ τῆς πολιτείας
 καταστάσει ἀκριβῶς περὶ αὐτῶν ἐνομοθετήθη, καὶ μετὰ τοῦτο πολλὰ
 καὶ τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ ἔδοξεν, ἃ περιττὸν ἂν εἴη καταλέγειν·
 5 ἐγὼ δὲ ἐπηύξησα μὲν τὰ ἐπιτίμια τοῖς ἀπειθοῦσιν, ἵνα φόβῳ τοῦ
 περιπεσεῖν αὐτοῖς σωφρονίσκοιθε, ἔθνη δὲ καὶ ἄθλα τοῖς πειθαρχοῦ-
 σιν τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα ἤλκα καὶ οἷα ἐπ' οὐδεμιᾷ ἄλλῃ ἀν-
 δραγαθία δίδεται, ἵν' εἰ καὶ διὰ μηδὲν ἄλλο, διὰ γε ταῦτα καὶ
 6 γαμῶν καὶ παιδοποιεῖν ἀναπειθοῖσθε. ἀλλ' ὑμεῖς οὔτε ἐκείνων τινὸς
 ὀριγνηθέντες οὔτε τῶν ἐπιτιμίων τι φοβηθέντες πάντα τε αὐτὰ
 κατεφρονήσατε καὶ πάντα αὐτὰ ὡς οὐδὲ ἐν πόλει τινὲ οἰκοῦντες
 κατεπατήσατε. καὶ φετὲ μὲν εὖζωνον δὴ τοῦτον καὶ ἐλεύθερον
 βίον τὸν ἄγνον καὶ ἄτεκνον ἐπανηροῦσθαι, ληστῶν δὲ δὴ καὶ θη-
 7 ρίων τῶν ἀγριωτάτων οὐδὲν διαφέρετε. οὐ γὰρ δήπου μοναχίῃ
 χαίρετε, ἵν' ἄνευ γυναικῶν διάγητε, οὐδ' ἔστιν ὅστις ὑμῶν ἢ σιτεῖται
 μόνος ἢ καθεύδει μόνος, ἀλλ' ἔξουσίαν καὶ ὑβρίσκειν καὶ ἀσελγαίνειν
 2 ἔχειν ἐθέλετε. καίτοι καὶ μνηστεύειν ὑμῖν ἀπαλὰς ἔτι κόρας καὶ

6 2 1 ἐπεὶ δὲ ὅτι. sed cf. fr. 61, vitio illud creatum.

τόμενα illo loco
 τὸν εὖζωνον μὲν δὴ*

3 2 μεταβάλλεσθε*

5 3 τοιαῦτα*

3 1 προαι-
 6 4 γαιε

μηδέπω γάμων ὥραιάς ἐπέτρεψα, ἵνα τὸ ὄνομα τῶν μελλονυμφίων
 ἔχοντες οὐκωφελῶς βιώητε, καὶ ἐξελευθέρας τοῖς γε ἔξω τοῦ βου-
 λευτικοῦ οὖσιν ἄγεσθαι συνεχώρησα, ἵν' εἰ καὶ τις ἐξ ἔρωτος ἢ καὶ
 συνηθείας τινὸς ἐς τοῦθ' ὑπαχθῇ, ἐννόμως αὐτὸ ποιοίη. καὶ οὐδ' 3
 ἐς ταῦτα μέντοι κατήπειξα ὑμᾶς, ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον τρία ἔτη
 ὅλα πρὸς παρασκευὴν ὑμῖν ἔδωκα, τὸ δὲ δεύτερον δύο. ἀλλ' οὐδὲν
 οὐδ' οὕτως οὐτ' ἀπειλῶν οὐτε προτρέπων οὐτ' ἀναβαλλόμενος οὐτε
 δεόμενός τι πεποίηκα. ὁρᾶτε γὰρ καὶ αὐτοὶ ὅσῳ πλείους τῶν γε 4
 γαμηκότων ἐστέ· οὐς ἐχοῖν ἤδη τοσούτους ἐτέρους, μᾶλλον δὲ πολ-
 λαπλασίους παῖδας ἡμῖν παρεσχέμεναι. πῶς μὲν γὰρ ἂν ἄλλως τὰ
 γένη διαμείνειεν, πῶς δ' ἂν τὸ κοινὸν διασωθείη μήτε γαμούντων
 ὑμῶν μήτε παιδοποιουμένων; οὐ γάρ που καὶ ἐκ τῆς γῆς προσδο- 5
 κατέ τινας ἀναφύεσθαι τοὺς διαδεξιμένους τὰ τε ἡμέτερα καὶ τὰ
 δημόσια, ὥσπερ οἱ μῦθοι λέγουσιν. οὐ μὲν οὐδ' ὅσιον ἢ καὶ κα-
 λῶς ἔχον ἐστὶ τὸ μὲν ἡμέτερον γένος παύσασθαι καὶ τὸ ὄνομα τὸ
 Ῥωμαίων ἐν ἡμῖν ἀποσβῆναι, ἄλλοις δέ τισιν ἀνθρώποις Ἕλλησιν
 ἢ καὶ βαρβάρους τὴν πόλιν ἐκδοθῆναι. ἢ τοὺς μὲν δούλους δι' 6
 αὐτὸ τοῦτο μάλιστα ἐλευθεροῦμεν, ὅπως ὡς πλείστους ἐξ αὐτῶν
 πολίτας ποιῶμεθα, τοῖς τε συμμάχοις τῆς πολιτείας μεταδίδομεν
 ὅπως πληθύνωμεν· αὐτοὶ δ' ἡμεῖς οἱ ἀπ' ἀρχῆς Ῥωμαῖοι, οἱ τοὺς
 προγόνους ἐκείνους τοὺς Μαρκίους τοὺς Φαβίους τοὺς Κνυτίους
 τοὺς Βαλερίους τοὺς Ἰουλίους καταλέγοντες, ἐπιθυμεῖτε μεθ' ὑμῶν
 αὐτῶν καὶ τὰ γένη ἅμα καὶ τὰ ὀνόματα ἀπολέσαι; ἀλλ' ἔγωγε 8
 αἰσχύνομαι καὶ ὅτι τοιοῦτον εἰπεῖν προήχθην καὶ ὅτι ἡμεῖς τοιαῦτα
 ποιῶμεν. παύσασθε οὖν μαινόμενοι, καὶ λογίσασθε ἤδη ποτὲ ὅτι
 ἀδύνατόν ἐστι, πολλῶν μὲν ἐν ταῖς νόσοις πολλῶν δὲ καὶ ἐν τοῖς
 πολέμοις ἐκάστοτε τελευτώντων, σωθῆναι τὴν πόλιν; ἂν μὴ τὸ πλη-
 θος αὐτῆς ἐκ τῶν αἰ ἐπιγιγνομένων ἀναπληρωῖται. καὶ μηδεὶς 2
 ὑμῶν οἴεσθω με ἀγροεῖν ὅτι ἐστὶ τινὰ καὶ ἐν τῷ γάμῳ καὶ ἐν τῇ
 τεκνοποιίᾳ καὶ δυσχεροῇ καὶ λυπηρᾷ· ἀλλ' ἐκεῖνο ἐνθυμεῖσθε, ὅτι
 οὐδ' ἄλλο τι ἀγαθὸν ἔχομεν ὃ μὴ καὶ ἀνιαιρόν τι παραμέμικται,
 καὶ τοῖς γε πλείστοις καὶ μεγίστοις αὐτῶν πλείστα καὶ μέγιστα
 συμπέφυκεν. ὥστ' εἰ ταῦτα ἐκκλίnete, μὴδ' ἐκείνων ἐπορέγεσθε. 3
 πᾶσι γὰρ ὡς εἰπεῖν τοῖς ἀρετὴν καὶ ἡδονὴν τινα εἰλικρινῇ ἔχουσι
 καὶ προπονεῖν καὶ συμπονεῖν χρή· τί γὰρ δεῖ καθ'
 ἕκαστον αὐτῶν ἐπεξιόντα μακροηγοεῖν; οὐκοῦν εἰ καὶ ἐν τῷ γῆμιν
 καὶ ἐν τῷ τεκνώσει ἀναιρά τινα ἔνεστιν, ἀντιλογίζεσθε καὶ τὰ ἀμεί-
 νονα, καὶ πλείω τε καὶ ἀναγκαιότερα αὐτὰ ἐρόήσετε. πρὸς γὰρ δὴ 4

7 3 5 τι abundat

5 2 ἀναγέσεσθαι?*

6 4 οἱ ἀντὶ τοὺς οἰν*

τοῖς ἄλλοις ἀγαθοῖς τοῖς φύσει προσοῦσιν αὐτοῖς καὶ τὰ παρὰ τῶν νόμων ἄθλα, ὧν πολλοστὸν μέρος καὶ ἀποθνήσκειν συχνούς ἀναπείθει, πάντα ἂν τινα πειθαρχῆσαί μοι ὑπαγάγοιτο. καίτοι πῶς οὐκ αἰσχρόν, ὑπὲρ ὧν ἕτεροι καὶ ξαντοὺς προΐενται, ὑπὲρ τούτων ὑμᾶς μήτε γυναικας ἄγεσθαι μήτε τέκνα τρέφειν βούλεσθαι;

9 ἐγὼ μὲν οὖν, ὦ ἄνδρες πολῖται (νομίζω γὰρ ὑμᾶς νῦν γε πεπεικέναι καὶ ἐν τῇ τῶν πολιτῶν ὀνόματι ἐμμεῖναι καὶ τὴν τῶν ἀνδρῶν τῶν τε πατέρων προσηγορίαν προσλαβεῖν), ταῦθ' ὑμῖν ἐπετίμησα ἀηδῶς μὲν ἀναγκαίως δέ, οὐχ ὡς ἐχθρὸς οὐδ' ὡς μισῶν ὑμᾶς, ἀλλὰ φιλῶν, καὶ ἐπιθυμῶν καὶ ἐτέρους ὁμοίους ὑμῖν πολλοὺς κτῆσασθαι, ἵν' ἐστίας ἐννόμους οἰκοῦντες καὶ οἰκίας πλήρεις γενῶν
2 ἔχοντες τοῖς τε θεοῖς μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ μετὰ τῶν παιδῶν προσεοχώμεθα, καὶ ἀλλήλοις ὀμιλῶμεν πάντα τε ἐκ τοῦ ἴσου παραβαλλόμενοι καὶ τὰς ἐπ' αὐτοῖς ἐλπίδας ἐκ τοῦ ὁμοίου καρπούμενοι. ἢ πῶς μὲν ἂν καλῶς ἄρχοιμι ὑμῶν, ἂν ἐλάττους ὑμᾶς αἰεὶ γιγνομέ
3 ρους ὄρων ἀνέχωμαι; πῶς δ' ἂν ἔτι πατὴρ ὑμῶν ὀρθῶς ὀνομαζοίμην, ἂν μὴ καὶ παῖδας τρέφῃτε; ὥστ' εἴπερ ὄντως τὰ τε ἄλλα ἀγαπᾷτέ με, καὶ ταύτην μοι τὴν προσηγορίαν οὐχ ὡς κολακεύοντες ἀλλ' ὡς τιμῶντες ἐδώκατε, ἐπιθυμήσατε καὶ ἄνδρες καὶ πατέρες γενέσθαι, ἵνα καὶ αὐτοὶ τῆς ἐπωνυμίας ταύτης μεταλάβῃτε καὶ ἐμὲ φερώνυμον αὐτῆς ποιήσῃτε."

10 καὶ τότε μὲν τοιαῦτα ἀμφοτέροις αὐτοῖς διελέχθη, μετὰ δὲ δὴ τοῦτο τοῖς μὲν τὰ τέκνα ἔχουσι τὰ γέρα προσεπηύξησε, τοὺς δὲ γεγαμηκότας ἀπὸ τῶν ἀγύων τῇ τῶν ἐπιτιμῶν διαφόρῳ διεχώρισε, καὶ ἐνιαυτὸν ἑκατέροις ἐς τὸ τοὺς πειθαρχήσαντάς οἱ ἐν τῇ χρόνῳ
2 τούτῳ ἀναιτίους γενέσθαι προσεπέδωκεν. τῶν τε γυναικῶν τισὶ καὶ παρὰ τὸν Ὑοκίωνειον νόμον, καθ' ὃν οὐδεμιᾷ αὐτῶν οὐδενὸς ὑπὲρ δύο ἡμισυ μυριάδας οὐσίας κληρονομεῖν ἔξῃν, συνεχώρησε τοῦτο ποιεῖν· καὶ ταῖς ἀειπαρθένοις πάνθ' ὅσα περ αἱ τρεῖς τεκοῦσαι εἶχον
3 ἐχαρίσατο. καὶ τούτου ὁ τε Πάπιος καὶ ὁ Ποππαῖος νόμος ὑπὸ τε Μάρκῳ Παπίῳ Μοντίλῳ καὶ ὑπὸ Κρίντῳ Ποππαίῳ Σεκούνδῳ, τῶν τότε ἐν μέρει τοῦ ἔτους ὑπατευόντων, ἐτέθησαν. καὶ συνέβη γὰρ ἀμφοτέροις σφᾶς μὴ ὅτι παῖδας, ἀλλὰ μηδὲ γυναικας ἔχειν· καὶ ἀπ' αὐτοῦ τούτου ἡ ἀνάγκη τοῦ νόμου κατεφωράθη.

11 ἐν μὲν οὖν τῇ Ρώμῃ ταῦτα ἐπράχθη, Γερμανικὸς δὲ ἐν τούτῳ ἄλλα τε χωρία Δελματικά εἶλε καὶ Σπλαῦνον, καίπερ τῇ τε φύσει ἰσχυρόν ὃν καὶ τοῖς τείχεσιν εὖ πεφραγμένον τοὺς τε ἀμυνομένους παμπληθεῖς ἔχον. οὐκουν οὔτε μηχαναῖς οὔτε προσβολαῖς ἠδυνήθη
2 τι ἐξεργάσασθαι, ἀλλ' ἐκ τοιαύδε αὐτὸ συντυχίας ἔλαβεν. Πουσίῳ

ἱππεὺς Κελτὸς λίθον ἐς τὸ τεῖχος ἀφείς οὕτω τὴν ἔπαλξιν διέσεισεν ὥστε αὐτὴν τε αὐτίκα πεσεῖν καὶ τὸν ἄνδρα τὸν ἐπικεκλιμένον οἱ συγκατασπάσαι. γενομένου δὲ τούτου ἐκπλαγέντες οἱ ἄλλοι καὶ φοβηθέντες τὸ τε τεῖχος ἐκεῖνο ἐξέλιπον καὶ ἐς τὴν ἀκρόπολιν ἀνέδραμον, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ταύτην καὶ ἑαυτοὺς παρέδοσαν.

ἐντεῦθεν δὲ ἐπὶ Ραίτινον ἐλθόντες οὐχ ὁμοίως ἀπήλλαξαν. 3 οἱ γὰρ ἐναντίοι βιάζόμενοι τῷ πλήθει σφῶν, καὶ μὴ δυνάμενοι ἀντέχειν, πῦρ ἐθέλουσιν ἐς τε τὸν κύκλον πέριξ καὶ ἐς τὰ οἰκοδομήματα πλησίον αὐτοῦ ἐνέβαλον, μηχανησάμενοι ὅπως ὅτι μάλιστα μὴ παραχρῆμα ἐκλάμψη ἀλλ' ἐπὶ χρόνον τινα διαλάβῃ. καὶ οἱ 4 μὲν τοῦτο ποιήσαντες ἐς τὴν ἄκραν ἀνεχώρησαν. ἀγνοοῦντες δὲ οἱ Ῥωμαῖοι τὸ πεπραγμένον ἐπεσέπeson ὥς καὶ αὐτοβοεῖ πάντα διαρπάσσοντες, καὶ εἶσω τε τῆς τοῦ πυρὸς περιβολῆς ἐγένοντο, καὶ οὐ πρότερον εἶδον αὐτό, πρὸς τοὺς πολεμίους τὸν νοῦν ἔχοντες, πρὶν πανταχόθεν ὑπ' αὐτοῦ περιληφθῆναι. τότε δὲ ἐν παντὶ κινδύνου 5 ἐγένοντο, ἄνωθεν μὲν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων βαλλόμενοι, ἔξωθεν δὲ ὑπὸ τῆς φλογὸς κακούμενοι, καὶ μήτε κατὰ χώραν ἀσφαλῶς μέναι μήτε πῇ διαπεσεῖν ἀκινδύνως δυνάμενοι. εἴτε γὰρ ἔξω βέλους ἀφίσταντο, πρὸς τοῦ πυρὸς ἀναλοῦντο, εἴτ' ἀπὸ τῆς φλογὸς ἀπεπήδων, πρὸς τῶν βαλλόντων ἐφθείροντο· καὶ τινες ἐν στενοχωρίᾳ ἀπ' ἀμ- 6 φότερων ἅμα ἀπώλοντο, τῇ μὲν τιτρωσκόμενοι τῇ δὲ καίόμενοι. οἱ μὲν οὖν πλείους τῶν ἐσελθόντων οὕτως ἀπήλλαξαν· ὀλίγοι δὲ τινες νεκροὺς ἐς αὐτὴν τὴν φλόγα ἐμβαλόντες, καὶ δίοδον σφισι δι' αὐτῶν καθάπερ ἐπὶ γεφύρας ποιήσαντες, διέφυγον. οὕτω γὰρ πον τὸ πῦρ 7 ἐπεκράτησεν ὥστε μηδὲ τοὺς ἐν τῇ ἀκροπόλει ὄντας κατὰ χώραν μέναι, ἀλλὰ τῆς νυκτὸς αὐτὴν ἐκλιπεῖν καὶ ἐς οἰκήματα κατὰρῃχα κατακαυφθῆναι.

ἐκεῖ μὲν δὴ ταῦτα ἐγένετο, Σερέτιον δὲ, ὅπερ ποτὲ ὁ Τιβέριος 12 πολιορκήσας οὐχ ἤρῃκει, ἐχειρώθη, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ ἄλλα τινα ῥᾶον προσεκτήθη. τῶν δ' οὖν λοιπῶν καὶ ὡς ἀνταιρόντων, καὶ τοῦ τε πολέμου μηχανομένου καὶ λιμοῦ δι' αὐτὸν οὐχ ἥκιστα ἐν τῇ Ἰταλίᾳ γενομένου, τὸν Τιβέριον ὁ Αὐγουστος ἐς τὴν Δελματίαν αὐθις ἐπεμψεν. καὶ ὃς ἰδὼν τοὺς στρατιώτας μηκέτι τὴν τριβὴν 2 φέροντας ἀλλὰ καὶ μετὰ κινδύνου διαπολεμῆσαι πως ἐπιθυμοῦντας, 10 καὶ φοβηθεὶς μὴ καὶ καθ' ἐν ὄντες στασιάζωσι, τριχῇ διεῖλεν αὐτούς, καὶ τοὺς μὲν τῷ Σιλβανῷ τοὺς δὲ Μάρκῳ Λεπίδῳ προστάξας ἐπὶ τὸν Βάτωνα μετὰ τῶν λοιπῶν σὺν τῷ Γερμανικῷ ὥρμησεν. καὶ ἐκεῖνοι μὲν οὐ χαλεπῶς τοὺς ἀντιταχθέντας σφίσι μάχαις κατε- 3 στρέψαντο, αὐτὸς δὲ διὰ πάσης τε ὥς εἰπεῖν τῆς χώρας ἀπεπλανήθη, τοῦ Βάτωνος ἄλλη καὶ ἄλλη περιφοιτῶντος, καὶ τέλος καταφροντί

αὐτῷ ἐς Ἀνδέριον τείχος ἐπ' αὐτῇ τῇ Σαλώνῃ ἐπρωσιμμένον προσε-
 4 δρεύσας δεινῶς ἐπόνησεν. τό τε γὰρ φρούριον ἐπ' εὐερκοῦς πᾶν
 καὶ δυσπροσβάτου πέτρας ἐτετείχιστο, φάραγξι βαθείαις ποταμοὺς
 χειμάρρους ἐχούσαις ἐγκεκλωμένον, καὶ οἱ ἄνθρωποι πάντα ἐς
 αὐτὸ τὰ ἐπιτήδεια τὰ μὲν προσεσηνόχεσαν τὰ δὲ καὶ ἐκ τῶν ὁρῶν
 5 ὧν ἐκράτουν ἐπήγοντο, καὶ προσέτι καὶ τὴν σιτοπομπίαν τῶν Ῥω-
 μαίων ἐνεδρεύοντες ἐκώλυνον, ὥστε τὸν Τιβέριον, πολιορκεῖν σφᾶς
 13 δοκοῦντα, αὐτὸν τὰ τῶν πολιορκουμένων πάσχειν. ἀποροῦντος οὖν
 αὐτοῦ καὶ μὴ εὐρίσκοντος ὃ τι πράξῃ (ἥ τε γὰρ προσεδρεία καὶ
 ματαία καὶ ზικίνδυνος ἐγήνετο καὶ ἡ ἀποχώρησις ἐπαισχῆς ἐφαί-
 νετο) ἐθορύβησαν οἱ στρατιῶται, καὶ τοσαύτη γε καὶ τηλικαύτη
 βοῇ ἐκρήσαντο ὥστε τοὺς πολεμίους τοὺς ὑπὸ τῷ τείχει αὐλιζομένους
 2 ἐκπλαγῆναι τε καὶ ἀναχωρῆσαι. ἐξ οὖν τούτων τοῦ μὲν ὀργισθεὶς
 τοῦ δὲ ἡσθεὶς συνεκάλεσέ τε αὐτούς, καὶ τὰ μὲν ἐπιτιμήσας σφίσι
 τὰ δὲ καὶ παραινέσας οὔτε ἐθρασύνετο οὔτ' ἀπανέστη, ἀλλὰ κατὰ
 χώραν ἡσυχάζων ἔμεινε, μέχρις οὗ ὁ Βάτων ἀπογνοὺς τὴν ἐπικρά-
 τησιν (τά τε γὰρ ἄλλα πλὴν ὀλέων ἐκεχείρωτο, καὶ ἡ δύναμις ἦν
 εἶχε τῆς τότε ἀντικαθεστηκυίας οἱ ἡλαττοῦτο) διεκρηκεύεσθαι πρὸς
 3 αὐτόν, καὶ ἐπειδὴ μὴ ἔπεισε καὶ τοὺς ἄλλους σπεισασθαι, ἐγκατέ-
 λιπεν αὐτούς, καὶ ὁ μὲν οὐκέτ' οὐδ' ἄλλῳ τινί, καίπερ πολλῶν
 αὐτὸν ἐπικαλουμένων, ἐβοήθησεν· ὁ δὲ δὴ Τιβέριος καταφρονήσας
 ἐκ τούτου τῶν λοιπῶν τῶν ἐν τῷ τείχει ὄντων, καὶ νομίσας ἀναι-
 μωτί σφῶν χρᾶτῆσιν, οὐδὲν ἔτι τοῦ χωρίου προείδετο, ἀλλὰ καὶ
 4 πρὸς αὐτὸ τὸ ἐρυμνὸν ἐχώρησεν. ἐπεὶ δὲ μήτε ὁμαλὸν τι ἦν μήτε
 ἐπικατέβαινον οἱ πολέμιοι, αὐτὸς μὲν ἐπὶ βήματος ἐν περιφανείᾳ
 ἰδρύθη, ὅπως τά τε γιγνόμενα καθορώῃ πρὸς τὸ προθυμότερον
 τοὺς στρατιώτας ἀγωνίσασθαι, καὶ ἐν καιρῷ σφίσιν, ἃν πον δέσῃ,
 5 τῷ πλήθει περιῆν, κατέσχευε), οἱ δ' ἄλλοι τὸ μὲν πρῶτον ἐν πλαισίῳ
 πικρῷ συντεταγμένοι βάδην ἀνεπορεύοντο, ἔπειτα δ' ὑπὸ τε τοῦ
 ὀρθίου καὶ ὑπὸ τῆς ἀνωμαλίας τοῦ ὄρους (χαλαρωδῆς τε γὰρ ἦν
 καὶ ἐς φάραγγας πολλαχῇ κατετέμνητο) διεσπάσθησαν, καὶ οἱ μὲν
 14 θᾶσσον οἱ δὲ βραδύτερον προσανήεσαν. ἰδόντες δὲ τοῦτο οἱ Δελ-
 μάται ἔξω τε τοῦ τείχους ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ κρημνώδους παρετάξαντο,
 καὶ λίθους πολλοὺς τοὺς μὲν σφενδόταις ἐπ' αὐτοὺς ἐβαλλον τοὺς
 δὲ καὶ κατεκλίνδον. ἄλλοι τροχούς, ἄλλοι ἀμάξας ὅλας πλήρεις
 πετρῶν, ἄλλοι κιβωτοὺς περιφερεῖς, ἐπιχωρίως πῶς πεποιημένας
 2 καὶ λίθων γεμούσας, ἤφισαν. καὶ ταῦτά τε πάντα ἅμα πολλῇ

ὅμῃ καταφερόμενα διεσφενδονᾶτο, καὶ τοὺς Ῥωμαίους διέσπα τε
 ἔτι μᾶλλον ἀπ' ἀλλήλων καὶ συνήλυν· καὶ ἕτεροι, οἱ μὲν βέλη οἱ
 δὲ δοράτια ἀφιέντες, συχνοὺς αὐτῶν κατέβαλλον. κὰν τούτῳ πολλή 3
 μὲν τῶν μαχομένων φιλοτιμία ἐγίνετο, τῶν μὲν ἀναβῆναί τε καὶ
 ἐπικρατῆσαι τῶν ἄκρων, τῶν δὲ ἀποκρούσασθαι τε αὐτοὺς καὶ
 ἀπορροῦσαι περρωμένων, πολλή δὲ καὶ τῶν ἄλλων τῶν τε ἀπὸ τοῦ
 τείχους ὁρώντων τὰ γινόμενα καὶ τῶν περὶ τὸν Τιβέριον ὄντων.
 τοῖς τε γὰρ σφετέροις ἐκάτεροι παρεκλεύοντο, τοὺς μὲν προθυμου- 4
 μένους σφῶν ἐπιρρωννύντες, τοῖς δ' ὑπείκουσί πῃ ἐπιτιμῶντες, καὶ
 ἀθρόοι καὶ καθ' ἐκάστους· καὶ ὅσοι ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἐγεγώνισκον,
 καὶ τοὺς θεοὺς ἅμα ἀνεκάλουν, ὑπὲρ τε τῆς αὐτίκα τῶν μαχομένων
 ἀμφοτέρου σωτηρίας καὶ ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν ἐς τὸ ἔπειτα οἱ μὲν
 ἐλευθερίας οἱ δὲ εἰρήνης ἐπιβούμενοι. κὰν τούτῳ παντελῶς ἂν οἱ 5
 Ῥωμαῖοι μάτην ἐκινδύνευσαν, ἅτε πρὸς δύο ἅμα, τὴν τε τῶν τόπων
 φύσιν καὶ τὴν τῶν ἀντιπάλων ἀντίταξιν, τὸν ἀγῶνα ποιοῦμενοι, εἰ
 μὴ ὁ Τιβέριος ἐκείνους τε ἀκραιφνέσι βοηθείαις φρυγεῖν ἐκόλωσε,
 καὶ τοὺς πολεμίους ἐτέρωθεν ἄλλοις στρατιώταις, ἐς τὸ ἄναιτες
 τοῦ χωρίου ἐκ πλείονος περιελθοῦσιν, ἐτάραξεν. κὰκ τούτου οἱ μὲν 6
 τραπέντες οὐδ' ἐς τὸ τεῖχος ἐσελθεῖν ἠδυνήθησαν, ἀλλ' ἀνὰ τὰ ὄρη,
 προαπορρήψαντες τὰ ὅπλα ὥστε κουφίσειν, ἐσκεδάσθησαν· οἱ δὲ
 ἐπιδιώκοντές σφας (πάνν τε γὰρ διαπολεμῆσαι ἐγλίχοντο, καὶ οὐκ
 ἐβούλοντο συστραφέντας αὐθις αὐτοὺς χαλεποὺς σφίσι γενέσθαι)
 ἐπίπαν ἐπεξῆλθον, καὶ ἐκείνων τε τοὺς πλείους ἐν ταῖς ὕλαις κρυ- 7
 πτομένους ἀνερρόντες ὥσπερ θηρία ἀπέκτειναν, καὶ μετὰ τοῦτο καὶ
 τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ προσχωρήσαντας ἔλαβον.

καὶ τούτοις μὲν ὁ Τιβέριος τὰ τε ἄλλα καὶ δὴ καὶ τὰ ὁμολο-
 γηθέντα σφίσι καθίστατο, Γερμανικὸς δὲ ἐπὶ τοὺς ἀνθεστηκότας 15
 ἐτράπετο· αὐτόμολοι γὰρ παρ' αὐτοῖς συχνοὶ ὄντες οὐκ εἶον σφᾶς
 συμβῆναι. καὶ ἐδουλώσατο μὲν χωρίον τι Ἀρδουβαν, οὐ μόντοι
 καὶ τῇ οἰκείᾳ δυνάμει, καίτοι πολλῶν πλείονι τῶν ἐναντίων οὔσῃ,
 ἠδυνήθη τοῦτο ποιῆσαι· αὐτό τε γὰρ ἰσχυρῶς ὠχύρωτο, καὶ πο-
 ταμὸς ῥοώδης τοὺς πρόποδας αὐτοῦ κύκλῳ πλήν βραχέος περιρρεῖ·
 ἀλλ' οἱ αὐτόμολοι στασιάζοντες πρὸς τοὺς ἐπικυρώτους ἐπειδὴ τῶν 2
 σπονδῶν ὠρέγοντο, ἐς χεῖρας αὐτοῖς ἦλθον, καὶ συλλαβομένων σφίσι
 τῶν γυναικῶν τῶν ἐν τῇ τείχει οὐσῶν (τῆς τε γὰρ ἐλευθερίας καὶ
 παρὰ τὴν τῶν ἀνδρῶν γνώμην ἐφίεντο, καὶ πᾶν ὅτιοῦν πρὸ τοῦ
 δουλεῦσαι παθεῖν ἤροῦντο) μάχῃ τε ἰσχυρὰ ἐγένετο, καὶ κρατηθέντες
 αὐτοὶ μὲν ἐνέδοσαν, καὶ τινες αὐτῶν καὶ διέφνγον, αἱ δὲ δὴ γυναῖκες 3

2 4 συνηλοῖα? an ἀνήλου?

5 1 ἀν om

15 1 4 πολλῇ

- τὰ παιδία ἀρπάσασαι αἱ μὲν ἐς πῦρ ἑαυτὰς ἐνέβαλον, αἱ δὲ ἐς ποταμὸν κατεκρήμνισαν. καὶ οὕτω καὶ ἑκείνου τοῦ φρουρίου ἄλόντος, καὶ τὰ ἄλλα τὰ πλησία αὐτῷ ἐθελοντὶ τῷ Γερμανικῷ ὡμολόγησεν. καὶ ὁ μὲν ταῦτα πράξας πρὸς τὸν Τιβέριον ἀνεχώρησεν,
- 16 ὁ δὲ δὴ Ποστούμιος τὰ λοιπὰ προσκατειργάσατο. καὶ τούτῳ καὶ ὁ Βάτων, Σκεῦαν τὸν υἱὸν πρὸς Τιβέριον πέμψας, παραδώσειν οἱ καὶ ἑαυτὸν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πάντας ἐπέσχετο, ἂν τῆς ἀδείας
- 2 τύχη. καὶ μετὰ τοῦτο πίστιν λαβὼν νυκτός τε ἐς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ ἐσῆλθε, καὶ τῇ ὑστεραίᾳ ἐπὶ βήματος αὐτῷ καθημένῳ προσαχθεὶς ὑπὲρ μὲν ἑαυτοῦ οὐδὲν ἐδεήθη, ἀλλὰ καὶ τὴν κεφαλὴν προέτεινεν ὥστ' ἀποκοπῆναι, ὑπὲρ δὲ τῶν ἄλλων πολλὰ ἀπελογίσαστο.
- 3 πάλιν δ' ἐρωτηθεὶς ὑπὸ τοῦ Τιβερίου "τί ἑμῖν ἔδοξε καὶ ἀποστῆναι καὶ ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῖν χρόνον ἀντιπολεμῆσαι;" τοῦτ' ἔφη ὅπερ καὶ πρότερον, ὅτι ἡμεῖς τούτων αἰτίοι ἐστέ· ἐπὶ γὰρ τὰς ἀγέλας ἡμῶν φύλακας οὐ κύνας οὐδὲ νομέας ἀλλὰ λύκους πέμπετε.
- 4 ὁ μὲν οὖν πόλεμος τοῦτο τὸ τέλος ἔσχε, πολλῶν μὲν καὶ ἀνδρῶν, πλείστον δὲ δὴ καὶ χρημάτων ἀπολομένων· πάμπολλά τε
- 17 γὰρ ἐς αὐτὸν στρατόπεδα ἐτράφη καὶ λεῖα ἐλαχίστη ἐάλω. ἀνήγγειλε δὲ καὶ τότε τὴν νίκην ὁ Γερμανικός, καὶ ἐπ' αὐτῇ τῷ μὲν Αὐγουστῳ καὶ τῷ Τιβερίῳ τό τε τὸ τοῦ αὐτοκράτορος ὄνομα προσθέσθαι καὶ τὸ τὰ ἐπινίκια πέμπαι, ἄλλαι τέ τινες τιμαὶ καὶ ἀντι-
- 2 δες ἐν τῇ Παννονίᾳ τροπαιοφόροι δύο ἐδόθησαν (ταῦτα γὰρ ἀπὸ πολλῶν τῶν ψηφισθέντων σφίσιν ὁ Αὐγουστος ἐδέξατο), τῷ δὲ δὴ Γερμανικῷ αἱ τε νικητήριοι τιμαί, ὅπερ πον καὶ τοῖς ἄλλοις στρατιάρχοις ὑπῆρξε, καὶ αἱ στρατηγικαί, τό τε τὴν γνώμην πρῶτον μετὰ τοῦς ὑπατευνότας ἀποφαίνεσθαι, καὶ τὸ τὴν ὑπατείαν θάσσον
- 3 παρὰ τὸ νενομισμένον λαβεῖν. καὶ τῷ Δρούσῳ δὲ τῷ τοῦ Τιβερίου υἱεῖ, καίτοι μὴ μετασχόντι τοῦ πολέμου, καὶ ἐς τὸ συνέδριον συμφοιτᾶν πρὶν βουλευῆσαι, καὶ ἐπειδὴν ταμιεύσῃ γνώμην πρὸ τῶν ἐστρατηγηκότων ποιείσθαι, ἐψηφίσθη.
- 18 ἄρτι τε ταῦτα ἐδέδοκτο, καὶ ἀγγελία δεινὴ ἐκ τῆς Γερμανίας ἐλθοῦσα ἐκώλυσέ σφας διεορτάσαι. ἐν γὰρ τῷ αὐτῷ ἐκείνῳ χρόνῳ καὶ ἐν τῇ Κελτικῇ τάδε συνηνέχθη. εἰχὼν τινα οἱ Ῥωμαῖοι αὐτῆς, οὐκ ἀθρόα ἀλλ' ὥς πον καὶ ἔτυχε χειρωθέντα, διὸ οὐδ' ἐς ἱστορίας
- 2 μνήμην ἀφίκετο· καὶ στρατιωταί τε αὐτῶν ἐκεῖ ἐχειμαζόν καὶ πόλεις συνωκίζοντο, ἔς τε τὸν κόσμον σφῶν οἱ βάρβαροι μετερρυνμίζοντο καὶ ἀγορὰς ἐνόμιζον συνόδους τε εἰρηρικὰς ἐποιούντο. οὐ μέντοι καὶ τῶν πατρίων ἐθῶν τῶν τε συμφύτων τρόπων καὶ τῆς

αὐτονόμιον διαίτης τῆς τε ἐκ τῶν ὀπλων ἐξουσίας ἐκλελησμένοι
 ἦσαν. καὶ διὰ τοῦτο, τέως μὲν κατὰ βραχὺ καὶ ὁδῷ τινὶ μετὰ 3
 φυλακῆς μετεμάνθανον αὐτά, οὔτε ἐβαρύνοντο τῇ τοῦ βίου μετα-
 βολῇ καὶ ἐλάνθανόν σφας ἀλλοιούμενοι· ἐπεὶ δὲ ὁ Ῥᾶρος ὁ Κυν-
 τίλιος μετὰ τὴν τῶν Σύρων ἀρχὴν τὴν τε ἡγεμονίαν τῆς Γερμανίας
 λαβὼν καὶ τὰ παρ' ἐκείνοις ἐκ τῆς ἀρχῆς διοικῶν ἔσπευσεν αὐτοὺς
 ἀθροώτερον μεταστῆσαι, καὶ τὰ τε ἄλλα ὥς καὶ δουλεύουσί σφισιν
 ἐπέταττε καὶ χρήματα ὥς καὶ παρ' ὑπηκόων ἐσέπρασεν, οὐκ ἦνέ 4
 σχορτο, ἀλλ' οἱ τε πρῶτοι τῆς πρόσθεν δυναστείας ἐφιέμενοι, καὶ
 τὰ πλήρη τὴν συνήθη κατάστασιν πρὸ τῆς ἀλλοφύλου δεσποτείας
 προτιμῶντες, ἐκ μὲν τοῦ φανεροῦ οὐκ ἀπέστησαν, πολλοὺς μὲν πρὸς
 τῷ Ῥήνῳ πολλοὺς δὲ καὶ ἐν τῇ σφετέρᾳ τῶν Ῥωμαίων ὁρῶντες
 ὄντας, δεξιόμενοι δὲ τὸν Ῥᾶρον ὥς καὶ πάντα τὰ προστασώμενά 5
 σφισι ποιήσοντες προήγαγον αὐτὸν πόρῳ που ἀπὸ τοῦ Ῥήνου ἔς
 τε τὴν Χερουσκίδα καὶ πρὸς τὸν Ἐίσουρον, κἀνταῦθ' εἰρηκώτατα
 καὶ φιλικώτατα διαγαγόντες πίστιν αὐτῷ παρέσχον ὥς καὶ ἄνευ
 στρατιωτῶν δουλεύειν δυνάμενοι. οὐτ' οὖν τὰ στρατεύματα, ὥσπερ 19
 εἰκὸς ἦν ἐν πολέμῳ, συνέχευε, καὶ ἀπ' αὐτῶν σχροὺς αἰτοῦσι τοῖς
 ἀδυνάτοις ὥς καὶ ἐπὶ φυλακῇ χωρίων τινῶν ἢ καὶ ληστῶν συλλήψεσι
 παραπομπαῖς τέ τισι τῶν ἐπιτηδείων διέδωκεν. ἦσαν δὲ οἱ μάλιστα 2
 συνομώσαντες καὶ ἀρχηγοὶ τῆς τε ἐπιβουλῆς καὶ τοῦ πολέμου γενό-
 μενοι ἄλλοι τε καὶ Ἀρμίνιος καὶ Σηγίμερος, συνόντες τε αὐτῷ αἰ
 καὶ συνεστιώμενοι πολλάκις. θαρσοῦντος οὖν αὐτοῦ, καὶ μήτε τι 3
 δεινὸν προσδεχομένου, καὶ πᾶσι τοῖς τό τε γιγνόμενον ὑποτοποῦσι
 καὶ φυλάττεσθαι οἱ παραινῶσιν οὐχ ὅπως ἀπιστοῦντος ἀλλὰ καὶ
 ἐπιτιμῶντος ὥς μάλιστα αὐτοῖς τε ταρattoμένοις καὶ ἐκείνους δια-
 βάλλουσιν, ἐπανίστανται τινες πρῶτοι τῶν ἡπώθεν αὐτοῦ οἰκούντων
 ἐκ παρασκευῆς, ὅπως ἐπ' αὐτοὺς ὁ Ῥᾶρος ὁρμήσας ἐναλωτότερός 4
 σφισιν ἐν τῇ πορείᾳ, ὥς καὶ διὰ φιλίας διῶν, γένηται, μηδὲ
 ἐξαίφνης πάντων ἅμα πολεμωθέντων αὐτῷ φυλακὴν τινα ποιήσεται.
 καὶ ἔσχεν οὕτως· προέπεμψάν τε γὰρ αὐτὸν ἐξορμῶντα, καὶ οὐ
 παρέμενον ὥς καὶ τὰ συμμαχικὰ παρασκευάσαντες καὶ διὰ ταχέων
 οἱ προσβοηθήσαντες. τάς τε δυνάμεις ἐν ἐτοίμῳ που οὖσας παρέ- 5
 λαβον, καὶ ἀποκτείναντες τοὺς παρὰ σφίσιν ἔκαστοι στρατιώτας,
 οὓς πρότερον ῥητήκεσαν, ἐπῆλθον αὐτῷ ἐν ὕλαις ἤδη δυσεκβάτοις
 ὄντι. κἀνταῦθα ἅμα τε ἀνεφάνησαν πολέμοι ἀνθ' ὑπηκόων ὄντες,
 καὶ πολλὰ καὶ δεινὰ εἰργάσαντο. τά τε γὰρ ὄρη καὶ φαυργῶδη 20
 καὶ ἀνώμαλα καὶ τὰ δένδρα καὶ πικρὰ καὶ ὑπερμήκη ἦν, ὥστε

τοὺς Ῥωμαίους, καὶ πρὶν τοὺς πολεμίους σφίσι προσπεσεῖν, ἐκεῖνά
 τε τέμνοντας καὶ ὁδοποιούντας γεφυροῦντάς τε τὰ τοῦτον δεόμενα
² πορηθῆναι. ἦγον δὲ καὶ ἀμάξας πολλὰς καὶ ρωτοφόρα πολλὰ ὡς
 καὶ ἐν εἰρήρῃ· παῖδες τε οὐκ ὀλίγοι καὶ γυναῖκες ἢ τε ἄλλη θερα-
 πεία συγχῇ αὐτοῖς συνείπετο, ὥστε καὶ κατὰ τοῦτο ἐσκεδασμένη
³ τῇ ὁδοπορίᾳ χρῆσθαι. κἂν τούτῳ καὶ ὑετός καὶ ἄνεμος πολλὸς
 ἐπιγεγόμενοι ἔτι καὶ μᾶλλον σφας διέσπειραν· τό τε ἔδαφος ὀλισθη-
 ρὸν περὶ τε ταῖς ὁρμαῖς καὶ περὶ τοῖς στελέχεσι γεγόμενον σφαλε-
 ρώτατα αὐτοὺς βαδίζειν ἐποίει, καὶ τὰ ἄκρα τῶν δένδρων κατα-
⁴ θρανόμενα καὶ καταπίπτοντα διετάρασσεν. ἐν τοιαύτῃ οὖν δὴ τινι
 ἀμυχανίᾳ τότε τῶν Ῥωμαίων ὄντων, οἱ βάρβαροι πανταχόθεν ἅμα
 αὐτοὺς ἐξαπινάως δι' αὐτῶν τῶν λοχμωδεσιμάτων, ἅτε καὶ ἔμπειροι
 τῶν τριμυῶν ὄντες, περιεστοιχίσαντο, καὶ τὸ μὲν πρῶτον πόρρωθεν
 ἔβαλον, ἔπειτα δέ, ὡς ἡμύνετο μὲν οὐδεὶς ἐπιτρώσκοντο δὲ πολλοί,
⁵ ὁμοσε αὐτοῖς ἐχώρησαν· οἷα γὰρ οὔτε ἐν τάξει τινὶ ἀλλ' ἀναμῖς
 ταῖς τε ἀμάξαις καὶ τοῖς ἄοπλοις πορευόμενοι, οὔτε συντραφεῖναι
 πῃ ῥαδίως δυνάμενοι, ἐλάττους τε καὶ ἐκάστους τῶν αἰεὶ προσμι-
 γνόντων σφίσιν ὄντες, ἔπασχον μὲν πολλὰ, ἀντέδρων δὲ οὐδέν.
²¹ αὐτοῦ τε οὖν ἐστρατοπεδεύσαντο, χωρίον τινὸς ἐπιτηδείου, ὡς γε
 ἐν ὄρει ὕλῳδει ἐνεδέχeto, λαβόμενοι, καὶ μετὰ τοῦτο τάς τε πλείους
 ἀμάξας καὶ τὰλλα τὰ μὴ πᾶν σφίσιν ἀναγκαῖα τὰ μὲν κατακαύ-
 σαντες τὰ δὲ καὶ καταλιπόντες, συντεταγμένοι μὲν πῃ μᾶλλον τῇ
 ὑστεραίᾳ ἐπορεύθησαν, ὥστε καὶ ἐς ψιλόν τι χωρίον προχωρῆσαι,
² οὐ μέντοι καὶ ἀναιμῶτι ἀπῆλλαξαν. ἐντεῦθεν δὲ ἄρσαντες ἐς τε
 ὕλας αὐθις ἐσέπεσον, καὶ ἡμύνοντο μὲν πρὸς τοὺς προσπίπτοντας
 σφίσιν, οὐκ ἐλάχιστα δὲ δὴ καὶ κατ' αὐτὸ τοῦτο ἔπταιον· συστρε-
 φόμενοι γὰρ ἐν στεροχωρίᾳ, ὅπως ἀθρόοι ἱππεῖς τε ὁμοῦ καὶ ὀπλίται
 ἐπιτρέχουσιν αὐτοῖς, πολλὰ μὲν περὶ ἀλλήλοις πολλὰ δὲ καὶ περὶ
³ τοῖς δένδροις ἐσφάλλοντο. τρίτῃ γὰρ ἡμέρᾳ πορευομένοις σφίσιν
 ἐγένετο, καὶ αὐτοῖς ὑετός τε αὐθις λάβρος καὶ ἄνεμος μέγας προσ-
 πεσὼν οὔτε ποι προΐεναι οὐδ' ἴστασθαι παγίως ἐπέτρεπεν, ἀλλὰ
 καὶ τὴν χρῆσιν σφας τῶν ὀπλῶν ἀφείλετο· οὔτε γὰρ τοῖς τοξεύμασιν
 οὔτε τοῖς ἀκοντίοις, ἢ ταῖς γε ἀσπίσιν ἅτε καὶ διαβρόχοις οὔσαις,
⁴ καλῶς χρῆσθαι ἐδύνατο. τοῖς γὰρ πολέμοις, ψιλοῖς τε τὸ πλεῖ-
 στον οὐδὲ καὶ τὴν ἐξουσίαν καὶ τῆς ἐφόδου καὶ τῆς ἀναχωρήσεως
 ἀδεῖα ἔχουσιν, ἥτιν ὅν ταῦτα συνέβαινεν. πρὸς δ' ἔτι αὐτοῖς τε
 πολλὰ πλείους γεγονότες (καὶ γὰρ τῶν ἄλλων τῶν πρότερον περι-
 σκοπούντων συγχροὶ ἄλλως τε καὶ ἐπὶ τῇ λείπῃ συνῆλθον) καὶ ἐκείνους

ἐλάττους ἤδη ὄντας (πολλοὶ γὰρ ἐν ταῖς πρὶν μάχαις ἀπολώλεσαν) καὶ ἐκνυλοῦντο ῥᾶν καὶ κατεφόνεον, ὥστε καὶ τὸν Ῥᾶρον καὶ 5 τοὺς ἄλλους τοὺς λογιμωτάτους, φοβηθέντας μὴ ᾗται ζωορρηθῶσιν ἢ καὶ πρὸς τῶν ἐχθίστων ἀποθάνωσι (καὶ γὰρ τετρωμένοι ἦσαν), ἔργον δεινὸν μὲν ἀναγκαῖον δὲ τολμῆσαι· αὐτοὶ γὰρ ἑαυτοὺς ἀπέκτειναν. ὥς δὲ τοῦτο διηγγέλθη, οὐδὲ τῶν ἄλλων οὐδεὶς ἔτι, εἰ καὶ 22 ἔρρωτό τις, ἡμίνατο, ἀλλ' οἱ μὲν τὸν ἄρχοντά σφιν ἐμιμήσαντο, οἱ δὲ καὶ τὰ ὅπλα παρέντες ἐπέτρεπόν σφας τῷ βουλομένῳ φρονεῖν· φυνγεῖν γὰρ οὐδ' εἰ τὰ μάλιστα τις ἠθέλεν ἐδύνατο. ἐκόπτετό τε 2 οὖν ἀδεῶς πᾶς καὶ ἀνὴρ καὶ ἵππος, ... τὸ μὲν πρῶτον τό τε δευτερόν σφιν φυλακτῆριον παρήλθον, ἐπεὶ δὲ πρὸς τῷ τρίτῳ ἐγένοντο, ἐφωράθησαν, τῶν τε γυναικῶν καὶ τῶν παιδῶν συνεχῶς τοὺς ἐν τῇ ἡλικίᾳ διὰ τε τὸν κάματον καὶ διὰ τὸν φόβον τό τε σκότος καὶ τὸ ψῆχος ἀνακυλούντων. καὶ πάντες ἀπώλοντο ἢ καὶ ἐάλωσαν, εἰ 3 μὴ οἱ βάρβαροι περὶ τὴν τῆς λείας ἀρπαγὴν ἄσχολοι ἐγένοντο. οὕτω γὰρ οἱ τε ἐρρωμενέστατοι πολὺ ἀπέσπασαν, καὶ οἱ σαλπικταὶ οἱ σὺν αὐτοῖς ὄντες τροχαῖόν τι συμβοήσαντες δόξαν τοῖς ἐναντίοις (ῥῆξ γὰρ ἐπεγένετο καὶ οὐχ ἐφωρῶντο) ὥς καὶ παρὰ τοῦ Ἀσπρήνου πεπεμμένοι παρέσχον. καὶ τούτου ἐκείνοι τε ἐπέσχον τῆς διώξεως, 4 καὶ ὁ Ἀσπρήνας μαθὼν τὸ γιγνόμενον ὄντως σφίσιν ἐπεκούρησεν. καὶ τινες μετὰ τοῦτο καὶ τῶν ἐαλωκότων ἀνεκομίσθησαν, λυτρωθέντες ὑπὸ τῶν οἰκείων· ἐπετρούπη γὰρ σφισι τοῦτο ποιῆσαι ἐφ' ᾧ 5 τε ἔξω τῆς Ἰταλίας αὐτοὺς εἶναι.

τοῦτο μὲν ὕστερον ἐγένετο· τότε δὲ μαθὼν ὁ Ἀνγρονστος τὰ 23 τῷ Ῥᾶρῳ συμβεβηκότα τὴν τε ἐσθῆτα, ὥς τινὲς φασί, περιερρήξατο, καὶ πένθος μέγα ἐπὶ τε τοῖς ἀπολωλόσι καὶ ἐπὶ τῷ περὶ τε τῶν Γερμανῶν καὶ περὶ τῶν Γαλατιῶν δέει ἐποιήσατο, τό τε μέγιστον ὅτι καὶ ἐπὶ τὴν Ἰταλίαν τὴν τε Ῥώμην αὐτὴν ὁρμήσειν σφᾶς προσεδόκησε, καὶ οὕτε πολιτικὴ οἱ ἡλικία ἀξιόλογος ὑπελέλειπτο, καὶ τὰ

3 1 ἐκνυλουν τε* 22 2 1 ἐκόπτετό — 4 ἐφωράθησαν] ἐκόπτοντο οὖν ἀδεῶς, καὶ τὰ ἐρύματα πάντα κατέσχον οἱ βάρβαροι ἕτερ ἑνός, περὶ δ' ἀσχοληθέντες οὕτε τὸν Ῥῆνον διέβησαν οὐτ' ἐς τὴν Γαλατίαν ἐσέβαλον. ἀλλ' οὐδ' ἐκείνο χειρώσασθαι ἠδυνήθησαν, ἐπεὶ μήτε πολιορκεῖν ἠπίσταντο καὶ τοξόταις οἱ Ῥωμαῖοι συχνοῖς ἐχρῶντο, ἐξ ὧν καὶ ἀνεκόπτοντο καὶ πλεῖστοι ἀπώλλυντο. μετὰ δὲ τοῦτο πυθόμενοι φυλακὴν τοῦ Ῥήνου τοὺς Ῥωμαίους ποιήσασθαι καὶ τὸν Τιβέριον σὺν βαρεῖ προσελαύνειν στρατεύματι, οἱ μὲν πολλοὶ ἀπενέστησαν τοῦ ἐρύματος, οἱ δ' ὑπολειφθέντες ἀποστάντες αὐτοῦ, ὥστε μὴ αἰγνιδίῳς ἐπεξελεύσεσι τῶν ἐντὸς κακοῦσθαι, τὰς ὁδοὺς ἐτήρουν, σπᾶναι σπιῶν αἰρήσειν ἡλικιώτες αὐτούς. οἱ δ' ἐντὸς ὄντες Ῥωμαῖοι ἕως μὲν ἐδόρουν τροφῆς, κατὰ χρόαν ἕμενον βοήθειαν προσδεχόμενοι· ὥς δ' οὐτε τις ἐπεκούρῃ αὐτοῖς καὶ λιμῷ συνείχοντο, ἐξῆλθον ῥυκτα τηρήσαντες χειμέριον (ἦσαν δὲ στρατιῶται μὲν ὀλίγοι, ἄσπολοι δὲ πολλοί), καὶ τὸ μὲν πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον φυλακτῆριον τῶν βαρβάρων παρήλθον, πρὸς δὲ τῷ τρίτῳ γενόμενοι ἐφωράθησαν. Zon. p. 427.

² συμμαχικά, ὧν τι καὶ ὄφελος ἦν, ἐκεκώκωτο. ὁμως δ' οὖν τὰ τε ἄλλα ὡς ἐκ τῶν παρόντων παρεσκευάσατο, καὶ ἐπειδὴ μηδεὶς τῶν τὴν στρατεύσιμον ἡλικίαν ἔχόντων καταλεχθῆναι ἠθέλησεν, ἐκλήρωσεν αὐτούς, καὶ τῶν μὲν μηδέπω πέντε καὶ τριάκοντα ἔτη γεγρότων τὸν πέμπτον, τῶν δὲ πρεσβυτέρων τὸν δέκατον ἀεὶ λαχόντα

³ τὴν τε οὐσίαν ἀφείλετο καὶ ἠτίμωσεν. καὶ τέλος, ὡς καὶ πάνν πολλοὶ οὐδ' οὕτω τι αὐτοῦ προετίμων, ἀπέκτεινε τινάς. ἀποκληρώσας δὲ ἔκ τε τῶν ἐστρατευμένων ἤδη καὶ ἐκ τῶν ἐξελενθέρων ὅσους ἠδυνήθη, κατέλεξε, καὶ εὐθὺς σπουδῇ μετὰ τοῦ Τιβερίου ἐς τὴν

⁴ Γερμανίαν ἔπεμψεν. ἐπειδὴ τε συχνοὶ ἐν τῇ Ρώμῃ καὶ Γαλάται καὶ Κελτοί, οἱ μὲν ἄλλως ἐπιδημοῦντες οἱ δὲ καὶ ἐν τῇ δορυφορικῇ στρατενόμενοι, ἦσαν, ἐφοβήθη μή τι νεοχωώσῃσι, καὶ τούτους μὲν ἐς νήσους τινάς ἀπέστειλε, τοῖς δ' ἀόπλοις ἐκχωρῆσαι τῆς πόλεως προσέταξεν.

²⁴ τότε μὲν ταῦτα ἔπραξε, καὶ οὐτ' ἄλλο τι τῶν νομιζομένων ἐγένετο οὐδ' αἱ πανηγύρεις ἐωρτάσθησαν· μετὰ δὲ τοῦτο ἀκούσας ὅτι

¹¹ τῶν τε στρατιωτῶν τινὲς ἐσώθησαν καὶ αἱ Γερμαναὶ ἐφρουρήθησαν, τό τε πολέμιον οὐδ' ἐπὶ τὸν Ρῆνον ἐλθεῖν ἐτόλμησε, τῆς τε

² ταραχῆς ἀπηλλάγη καὶ διαγνώμην ἐποίησατο. τό τε γὰρ πάθος οὐκ ἄνεν δαίμονίου τινὸς ὁργῆς καὶ μέγα οὕτω καὶ ἀθρόον ἐδόκει οἱ γεγονέναι· καὶ προσέτι καὶ ὑπὸ τῶν τεράτων τῶν πρό τε τῆς ἡττης καὶ μετὰ ταῦτα συμβάντων δευρὴν ὑποψίαν ἐς τὸ θεῖον ἔσχεν.

³ ὁ τε γὰρ τοῦ Ἄρεος ναὸς ὁ ἐν τῇ πεδίῳ αὐτοῦ ὢν ἐκεραυνώθη, καὶ ἀττέλεβοι πολλοὶ ἐς αὐτὸ τὸ ἄστρ πετόμενοι ὑπὸ χελιδόνων ἀνηλώθησαν, αἱ τε κορυφαὶ τῶν Ἄλπεων συμπεπτωκέναι τε ἐς ἀλήλας καὶ κίονας τρεῖς πυροειδεῖς ἀναικέναι ἐδοξάν, καὶ ὁ οὐρανὸς

⁴ φλεγόμενῳ πολλαχῇ ἐφύκει, ἀστέρες τε κομῆται συχνοὶ ἅμα κατεφαίνοντο, καὶ δόρατα ἀπ' ἄρκτου φερόμενα πρὸς τὰ τῶν Ρωμαίων στρατόπεδα προσπίπτειν ἐδόκει, μέλισσαι τε περὶ τοὺς βωμοὺς αὐτῶν κηρία ἀνέπλασσαν, καὶ νίκης τι ἄγαλμα ἐν τε τῇ Γερμανίᾳ ὄν

⁵ καὶ πρὸς τὴν πολέμιαν βλέπον πρὸς τὴν Ἰταλίαν μετεστράφη· καὶ ποτε καὶ περὶ τοὺς αἰετοὺς τοὺς ἐν τοῖς στρατοπέδοις, ὡς καὶ τῶν βαρβάρων ἐπ' αὐτοὺς ἐσπεπτωκότων, μάχη καὶ ἀγωνισμὸς τῶν στρατιωτῶν διὰ κενῆς ἐγένετο.

καὶ ταῦτα μὲν οὕτω τότε συνέβη. τούτων τε οὖν ἕνεκα καὶ ἔτι καὶ ... μετὰ τὴν στρατηγίαν ἔχων. τῷ δὲ δευτέρῳ τὰ τε ἄλλα

²⁵ τὰ προειρημένα ἐγένετο, καὶ τὸ ὁμονόειον ὑπὸ τοῦ Τιβερίου καθιερώθη, καὶ αὐτῷ τό τε ἐκείνου ὄνομα καὶ τὸ τοῦ Δρούσου τοῦ

24 s s τούτων — 25 i i ὁμονόειον codex Ven. 395, folio, ubi puncta sunt, exciso: ceteri τῷ δὲ ἐξῆς ἔτι το τε ὁμονόειον

ἀδελφοῦ αὐτοῦ καὶ τεθνηκότος ἐπεγράφη. Μάρκον δὲ Αἰμιλίον ² μετὰ Σιατίλιον Ταύρου ὑπατεύσαντος, Τιβερίος μὲν καὶ Γερμανικὸς ἀντὶ ὑπάτου ἄρχων ἕς τε τὴν Κελτικὴν ἐσέβαλον καὶ κατέδραμόν τινα αὐτῆς, οὐ μέντοι οὔτε μάχῃ τινὶ ἐνίκησαν (ἕς γὰρ χεῖρας οὐδείς αὐτοῖς ἦει) οὔτε ἔθνος τι ὑπηγάροντο· δεδιότες γὰρ μὴ καὶ ³ συμφορᾷ αὐθις περιπέσωσιν, οὐ πάνν πόρρω τοῦ Ῥήνου προῆλθον, ἀλλ' αὐτοῦ πον μέχρι τοῦ μετοπώρου μέναντες καὶ τὰ τοῦ Αὐγούστου γενέθλια ἐορτάσαντες καὶ τινα ἵπποδρομίαν ἐν αὐτοῖς διὰ τῶν ἐκατοντάρχων ποιήσαντες ἐπανῆλθον. ἐν δὲ δὴ τῇ Ῥώμῃ ⁴ Ἀρνούσιος τε Καῖσαρ ὁ τοῦ Τιβερίου παῖς ἐταμίενσε, καὶ στρατηγοὶ ἐκκαίδεκα ἤρξαν, ἐπειδὴ τοσοῦτοί τε τῆς ἀρχῆς ἀντεποιήσαντο καὶ οὐδένα αὐτῶν λυπῆσαι ὁ Αὐγούστος, οἷα ἐν τοιούτοις ὦν, ἠθάρτησεν· οὐ μὴν καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐφέξῃς ἔτεσι ταῦτ' ἐγένετο, ἀλλ' οἱ δώδεκα ἐπὶ πολὺ κατέστησαν. τότε δ' οὖν ταῦτά τε οὕτως ἐπράχθη, ⁵ καὶ τοῖς μάντεσιν ἀπηγορεύθη μήτε κατὰ μόνας τινὶ μήτε περὶ θανάτου, μηδ' ἂν ἄλλοι συμπαραῶσιν οἱ, χρᾶν· καίτοι οὕτως οὐδὲν τῷ Αὐγούστῳ τῶν καθ' αὐτὸν ἔμελεν ὥστε καὶ ἐκ προοραφῆς πᾶσι τὴν τῶν ἀστέρων διάταξιν, ὅφ' ἦν ἐγγενήητο, φανερώσαι. οὐ ⁶ μὴν ἀλλ' ἐκεῖνό τε ἀπέπειτε, καὶ τῷ ὑπηκόῳ προσπαρήγγειλε μηδενὶ τῶν προστασσομένων αὐτοῖς ἀρχόντων μήτε ἐν τῷ τῆς ἀρχῆς χρόνῳ μήτε ἐν τῷ ἐξήκοντα ἡμερῶν μετὰ τὸ ἀπαλλαγῆναι σφας τιμὴν τινα δίδοναι, ὅτι τινὲς μαρτυρίας παρ' αὐτῶν καὶ ἐπαίνους προ- παρασκευαζόμενοι πολλὰ διὰ τούτου ἐκακούρου. ταῖς τε πρεσ- ⁷ βείαις τρεῖς καὶ τότε βουλευταὶ ἐχρημάτισαν, καὶ τοῖς ἱππεῦσιν, ὃ καὶ θανατάσειεν ἂν τις, μονομαχεῖν ἐπεγράφη. αἴτιον δὲ ὅτι ἐν ὀλιγορῖα τινὲς τὴν ἀτιμίαν τὴν ἐπ' αὐτῷ ἐπικειμένην ἐποιούντο. ἐπεὶ γὰρ μήτ' ὀφελὸς τι τῆς ἀπορρήσεως ἐγένετο καὶ τιμωρίας μείζονος ἄξιον εἶναι ἐδόκουν, ἢ καὶ ἀποτραπήσεσθαι ἐνομιόθησαν, συνεχωρήθη τοῦτό σφισι ποιεῖν. καὶ οὕτως ἀντὶ τῆς ἀτιμίας θά- ⁸ νατον ὠφλίσκωνον· οὐδὲν γὰρ ἤττον ἐμονομάχουν, καὶ μάλιστα ὅτι δεινῶς οἱ ἀγῶνες αὐτῶν ἐσπονδάζοντο, ὥστε καὶ τὸν Αὐγούστου τοῖς στρατηγοῖς τοῖς ἀγωνοθετοῦσί σφας συνθεῖσθαι.

Γερμανικὸς δὲ μετὰ τοῦτο τὴν ὑπάτον ἀρχὴν μηδὲ στρατηγί- ²⁶ σας ἐδέξατο, καὶ δι' ὅλου αὐτὴν τοῦ ἔτους, οὐ πρὸς τὴν ἀξίωσιν ^{a.C. 12} ἀλλ' ὥς πον καὶ ἄλλοι τινὲς ἔτι καὶ τότε ἤρχον, ἔσχεν. καὶ αὐτὸς μὲν οὐδὲν ἄξιον μνήμης ἐπραξε, πλὴν ὅτι καὶ τότε ὑπερεδίκησεν,

25 2 1 Μανίου? 6 1 ὦν 8 4 συνθέσθαι* 26 1 4 καὶ τότε ὑπερεδ.] ὅτι ὁ Γερμανικὸς ἐκ πολλῶν ὥκειοῦτο τῷ πλήθει, καὶ ὅτι ὑπερεδίκησε τινῶν, οὐχ ὅπως ἐπὶ τῶν ἄλλων δικαστῶν ἀλλὰ καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ Αὐγούστου. διὸ καὶ ταμίαν τινὲ φόνου αἰτίαν ἔχοντι [ἐδίκασε] τοῦ Γερμανικοῦ συναγορεύειν [οἱ] μέλλοντος, ἔδεισεν ὁ κατηγορὸς αὐτοῦ μὴ

- ἐπεὶ γὰρ ὁ συνάρχων αὐτοῦ Γάιος Καπίτων καὶ πάντῃ τὴν ἄλλως
² ἡριθμεῖτο· ὁ δὲ δὴ Ἀγνούστος ἐκεῖνόν τε ὡς καὶ ἐπὶ γήρως ὢν τῇ
 βουλῇ καὶ ταύτῃ τῷ Τιβερίῳ παρακατέθετο. ἀνέγνω δὲ τὸ βιβλίον
 οὐκ αὐτός (οὐ γὰρ οἷός τε ἦν γεγωνίσκειν) ἀλλ' ὁ Γερμανικός, ὥσπερ
 εἰώθει. καὶ μετὰ τοῦτο ἡτήσατο παρ' αὐτῶν, ἐπὶ τῇ τοῦ Κέλτικου
 πολέμου προφάσει, μήτε οἴκοι αὐτῶν ἀσπάζεσθαι μήτ' ἀγανακτεῖν
³ εἰ μήκετι συσσιτοίῃ σφίσιν· τὸ μὲν γὰρ πλεῖστον, ἄλλως τε καὶ
 δούκις ἔδρα αὐτῶν ἐγίγνετο, ἐν τε τῇ ἀγορᾷ καὶ ἐν αὐτῷ γε ἔστιν
 ὅτε τῷ συνεδρίῳ καὶ ἐσιόντα αὐτὸν καὶ ἀπιόντα αὐτῷς ἡσπάζοντο,
 ἥδη δὲ καὶ ἐν τῷ παλατίῳ, καὶ καθήμενόν γε, ἔστι δ' ὅτε καὶ κα-
 τακείμενον, οὐχ ὅτι ἡ γεροσύνη ἀλλὰ καὶ οἱ ἱππεῖς τοῦ τε δήμου
²⁷ πολλοί. οὐ μέντοι καὶ τὰλλα ἡττόν τι παρὰ τοῦτο διόζει, ἀλλὰ
 καὶ τοῖς ἱππεῦσι δημαρχίαν αἰτῆσαι ἐπέτρεψε, καὶ μαθὼν ὅτι βι-
 βλία ἅττα ἐφ' ὕβρει τινῶν συγγράφοιτο, ζήτησιν αὐτῶν ἐποίησατο,
 καὶ ἐκεῖνά τε, τὰ μὲν ἐν τῇ πόλει εὐρεθέντα πρὸς τῶν ἀγορανόμων
 τὰ δὲ ἔξω πρὸς τῶν ἐκασταχόθι ἀρχόντων, κατέφελε, καὶ τῶν
² συνθέντων αὐτὰ ἐκόλασε τινάς. ἐπειδὴ τε συχροὶ φρυγίδες οἱ μὲν
 ἔξω τῶν τόπων ἐς οὓς ἐξωρίσθησαν τὰς διατριβάς ἐποιούντο, οἱ
 δὲ καὶ ἐν αὐτοῖς ἐκείνοις ἀβρότερον διῆγον, ἀπηγόρευσε μηδένα
 πυρὸς καὶ ὕδατος εἰρχθέντα μήτε ἐν ἡλείῳ διατρίβειν μήτε ἐν
 νήσῳ τῶν ὅσαι ἑλαττον τετρακοσίων ἀπὸ τῆς ἡλείου σταδίων
 ἀπέχουσι, πλὴν Κῷ τε καὶ Ρόδῳ Σαρδοῦς τε καὶ Λέσβου· ταύτας
³ γὰρ οὐκ οἶδ' ὅπως μόνας ἐπεξείλετο. ἐκεῖνά τε οὖν αὐτοῖς προσ-
 ἔταξε, καὶ τὸ μήτε περαιοῦσθαι ποὶ ἄλλοσε, μήτε πλοῖα πλείω
 φορητοῦ τε ἐνὸς χιλιούρου καὶ κωπῶν δύο κεκτῆσθαι, μήτε
 δούλοις ἢ καὶ ἀπελευθέροις ὑπὲρ εἴκοσι χρῆσθαι, μήτ' οὐσίαν ὑπὲρ
 δώδεκα καὶ ἡμίσειαν μυριάδα ἔχειν, τιμωρηθῆσεσθαι καὶ αὐτοὺς
 ἐκείνους καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς τι παρὰ ταῦτα συμπράξαντάς σφι-
 σιν ἐπαπειλήσας.
⁴ ταῦτά τε οὕτως, ὅσα γὰρ καὶ ἐς ἱστορίαν ἀναγκαῖα ἔστί, διερο-
 μοθετήθη, καὶ πανήγυρις ἔξω τῶν νεομισμένων ὑπὸ τε τῶν ὀρχη-
 στῶν καὶ ὑπὸ τῶν ἱπποτρόφων ἐποιήθη. τὰ τε ἄρεια τότε μὲν,
 ἐπειδὴ ὁ Τίβερις τὸν ἱππόδρομον προκατέσχεν, ἐν τῇ τοῦ Ἀγνούστου
 ἀγορᾷ καὶ ἱππῶν δρόμῳ τρόπον τινὰ καὶ θηρίων σφαγῇ ἐτιμήθη,
⁵ αὐτῷ δὲ ὥσπερ εἰδιστο ἐγένετο, καὶ λέοντάς γε ἐς αὐτὰ ἐν τῷ
 ἱπποδρόμῳ διακοσίους ὁ Γερμανικός ἀπέκτεινεν. ἢ τε στοὰ ἡ Αἰαία

ἐλαττωθῇ διὰ τοῦτο παρὰ τοῖς [τοῖς ῥ' ?] δικασταῖς ἐφ' οἷσπερ εἰώθει τὰ
 τοιαῦτα κρῖνεσθαι, καὶ παρὰ τῷ Ἀγνούστῳ δικασθῆναι μάτην ἠθέλησεν·
 οὐ γὰρ ἐξοράτησεν. V p. 665. 27 3 2 πη 3 φορητοῦ
 3 2 ὅ] ὁ τε

καλουμένη ὤκοδομήθη τε ἐς τιμὴν τοῦ τε Γαΐου καὶ τοῦ Λουκίου τῶν Καισάρων, καὶ τότε καθιερώθη.

Λουκίου δὲ δὴ Μουνρατίου καὶ Γαΐου Σιλίου ἐς τοὺς ὑπατεῦ-²⁸
οντας ἐσγραφέντων, τὴν τε προστασίαν τῶν κοινῶν τὴν δεκτίαν τὸ^{a.C. 13}
πέμπτον ἄκων δὴ ὁ Αὐγούστος ἔλαβε, καὶ τῷ Τιβερίῳ τὴν ἔξουσίαν
τὴν δημοχικὴν αὐτῷ ἔδωκε, τῷ τε Δρούσῳ τῷ νιεῖ αὐτοῦ ὑπα-
τείαν ἐς ἔτος τρίτον, καὶ πρὶν στρατηγῆσαι, αἰτῆσαι ἐπέτρεψεν.
καὶ συμβούλους ὑπὸ τοῦ γήρως, ὅφ' οὐπερ οὐδ' ἐς τὸ βουλευτήριον²
ἔτι πλὴν σπανιώτατα συνεφοίτα, εἰκοσιν ἐτησίους ἡτήσατο· πρότε-
ρον γὰρ καθ' ἑκατην πεντεκαίδεκα προσετίθετο. καὶ προσεψη-
φίσθη, πάνθ' ὅσα ἂν αὐτῷ μετὰ τε τοῦ Τιβερίου καὶ μετ' ἐκείνων
τῶν τε αἰεὶ ὑπατευνόντων καὶ τῶν ἐς τοῦτο ἀποδεδειγμένων, τῶν τε³
ἐγγόνων αὐτοῦ τῶν ποιητῶν δὴλον ὅτι, τῶν τε ἄλλων ὅσους ἂν
ἐκίστοτε προσπαραλάβῃ, βουλευομένῳ δόξῃ, κύρια ὡς καὶ πάσῃ τῇ
γερονσίᾳ ἀρέσαστα εἶναι. τοῦτ' οὖν ἐκ τοῦ δόγματος, ὅπερ πον
καὶ ἄλλως τῷ γε ἔργῳ εἶχε, προσθέμενος, οὕτω τὰ πλείω καὶ κατα-
κείμενος ἔστιν ὅτε ἐχορημάτιζεν. ἐπεὶ τ' ἐπὶ τῇ εἰκοστῇ πάντες ὡς⁴
εἰπεῖν ἐβαρύνοντο καὶ ἐδόκει τι νεώτερον ἔσεσθαι, ἔπειψε βιβλίον
ἐς τὴν βουλὴν, κελεύων ἄλλους τινὰς αὐτὴν πόρους ἐπιζητῆσαι.
τοῦτο δὲ οὐχ ὡς καὶ ἐκεῖνο τὸ τέλος καταλύσων ἐποίησεν, ἀλλ' ἵνα
μηδενὸς ἄλλον αἰρετωτέρου σφίσι φανέντος καὶ ἄκοντες αὐτὸ ἄνευ
τῆς ἑαυτοῦ διαβολῆς βεβαιώσωσιν. καὶ ὅπως γε μὴ τοῦ Γερμανικοῦ⁵
τοῦ τε Δρούσου γνώμην τινὰ εἰπόντων ὑποτοπήσωσί τε ἐκ τῆς
αὐτοῦ ἐντολῆς τοῦτο γεγονέναι καὶ ἀνέξεταστον αὐτὴν ἔλθονται,
προσέταξε μηδέτερον αὐτῶν μηδὲν εἰπεῖν. καὶ ἐλέχθη μὲν πολλά,
καὶ τινα καὶ διὰ βιβλίων τῷ Αὐγούστῳ ἐδηλώθη· καταμαθὼν δὲ⁶
ἔξ αὐτῶν πάντα μᾶλλον ἢ ἐκεῖνο ἐτοιμοὺς σφᾶς ὑπομεῖναι ὄντας,
ἐπὶ τε τοὺς ἀγροὺς καὶ ἐπὶ τὰς οἰκίας τὴν συντέλειαν ἤγαγε, καὶ
παραχορῆμα μηδὲν εἰπὼν, μήθ' ὅσον μήθ' ὅπως αὐτὸ δώσουσιν,
ἔπειμιν ἄλλους ἄλλη τά τε τῶν ιδιωτῶν καὶ τὰ τῶν πόλεων κτή-
ματα ἀπογραφομένους, ἵν' ὡς καὶ μειζόνως ζημιωθησόμενοι δέλωσι
καὶ τὴν εἰκοστὴν τελεῖν ἀνθέλωται. ὃ καὶ ἐγένετο.

καὶ ταῦτα μὲν ὧδέ πῃ τῷ Αὐγούστῳ διωκεῖτο· ἐν δὲ τῇ τῶν²⁹
αὐγουσταίων θεᾷ, ἣτις ἐπὶ τοῖς αὐτοῦ γενεθλίοις ἐγίνετο, ἀνήρ
τις ἐμμανὴς ἔς τε τὸν δίφρον τὸν τῷ Καίσαρι τῷ Ἰουλίῳ κείμενον
ἐνιδρύθη καὶ τὸν στέφανον αὐτοῦ λαβὼν περιέθετο. καὶ ἐδόκει ἐς
τὸν Αὐγουστόν τι σημαίνεσθαι. ὅπερ καὶ ἀληθὲς ἦν· τῷ γὰρ ἔχο-^{a.C. 14}
μένῳ ἔτει, ἐν ᾧ Σέξτος τε Ἀπουλήμιος καὶ Σέξτος Πομπήμιος ὑπᾶ-
τευσαν, ἐξωρμήθη τε ἐς τὴν Καμπανίαν ὁ Αὐγούστος, καὶ τὸν
ἀγῶνα τὸν ἐν τῇ Νέᾳ πόλει διαθείς ἔπειτα ἐν Νώλῃ μετήλλαξεν.

τέρατα δὲ ἄρα ἐς τοῦτο αὐτῷ φέροντα οὔτε ἐλάχιστα οὔτε δυσξέ-
 3 βλητα ἐγεγένητο· ὃ τε γὰρ ἥλιος πᾶς ἐξέλιπε, καὶ τοῦ οὐρανοῦ τὸ
 πολὺ καίεσθαι ἔδοξε, ξύλα τε διάπυρα ἀπ' αὐτοῦ πίπτοντα ἐφαν-
 τάσθη, καὶ ἀστέρες κομῆται καὶ αἱματώδεις ὥφθησαν. βουλῆς
 τε ἐπὶ τῇ νόσῳ αὐτοῦ ἐπαγγελθείσης, ἣν ἐνχᾶς ποιήσονται, τό τε
 4 συνέδριον κεκλεισμένον εὐρέθη καὶ βύας ὑπὲρ αὐτοῦ καθήμενος
 ἐβύξεν. καὶ κεραινὸς ἐς εἰκόνα αὐτοῦ ἐν τῷ Καπιτωλίῳ ἐστῶσαν
 ἐμπεσὼν τὸ γράμμα τὸ πρῶτον τοῦ ὀνόματος τοῦ Καίσαρος ἠφά-
 νισεν· ὅθεν οἱ μάντις τῇ ἑκατοστῇ μετὰ τοῦτο αὐτὸν ἡμέρα θείας
 τινὸς μοίρας μεταλήψεσθαι ἔφασαν, τεκμαιρόμενοι ὅτι τό τε στοι-
 5 χεῖον ἐκεῖνο τὸν τῶν ἑκατὸν ἀριθμὸν παρὰ τοῖς Λατίνοις καὶ τὸ
 λοιπὸν πᾶν ὄνομα θεὸν παρὰ τοῖς Τυρρηνοῖς νοεῖ. ταῦτα μὲν
 ζῶντος ἔτ' αὐτοῦ προεφάνη, τοῖς δὲ δὴ ἔπειτα ἀνθρώποις καὶ τὸ
 τῶν ὑπάτων τό τε Σερβίου Σουλπικίου Γάλβου ἐνθύμιον ἐγένετο.
 ἐκεῖνοί τε γὰρ συγγενεῖς πῃ τοῦ Καίσαρος τοῦ Ἀγνούστου ὄντες
 6 ροιμηνίᾳ ἐς τοὺς ἐφίβους ἐνεγράφη. ἐπεὶ οὖν πρῶτος μετὰ τὸ
 τοῦ Ἀγνούστου γένος ἐκ τῶν ἄλλων Ῥωμαίων ἐμονάρχησε, λόγον
 τισὶ παρέσχεν ὡς οὐκ ἀπὸ ταυτομάτου τότε ταῦτα ἀλλ' ἐκ δαίμο-
 νίου προβουλῆς ἐγένετο.
 30 ὃ δ' οὖν Ἀγνούστος νοσήσας μετήλλαξεν· καὶ τινα ὑποψίαν τοῦ
 θανάτου αὐτοῦ ἡ Λισία ἔλαβεν, ἐπειδὴ πρὸς τὸν Ἀγρίππαν κρύφα
 ἐς τὴν νῆσον διέπλευσε καὶ ἐδόκει οἱ καὶ παντάπασι καταλλαγῇ-
 2 σεσθαι. δέισασα γάρ, ὡς φασί, μὴ καὶ ἐπὶ τῇ μοναρχίᾳ αὐτὸν
 καταγάγῃ, σὺκά τινα ἐπὶ δένδροις ἔτ' ἐπόντα, ἀπ' ὧν ὁ Ἀγνούστος
 αὐτοχειρίᾳ σκάζειν εἰώθει, φαρμάκῳ ἔχρισε, καὶ αὐτὴ τε ἅμα τὰ
 3 ἀνήλικα ἥσθιε κακείνῳ τὰ πεφαρμαγμένα προσέβαλλεν. εἴτ' οὖν
 ἐκ τούτου εἴτε καὶ ἄλλως ἀρρωστήσας τοὺς τε ἐταίρους συνεκάλεσε,
 καὶ εἰπὼν αὐτοῖς ὅσα ἔχρηζε, τέλος ἔφη ὅτι τὴν Ῥώμην γήνην
 4 παραλαβὼν λιθίνην ὑμῖν καταλείπω. τοῦτο μὲν οὖν οὐ πρὸς τὸ
 τῶν οἰκοδομημάτων αὐτῆς ἀκριβὲς ἀλλὰ πρὸς τὸ τῆς ἀρχῆς ἰσχυρὸν
 ἐνεδείξατο· κρότον δὲ δὴ τινα παρ' αὐτῶν ὁμοίως τοῖς γελωτοποιοῖς,
 ὡς καὶ ἐπὶ μῖμον τινὸς τελευτῇ, αἰτήσας καὶ πᾶμπαν πάντα τὸν
 τῶν ἀνθρώπων βίον διέσχωψεν.
 5 καὶ ὁ μὲν οὕτω τῇ ἐννεακαιδεκάτῃ τοῦ Ἀγνούστου, ἐν ᾗ ποτὲ
 τὸ πρῶτον ὑπάτευσε, μετήλλαξε, ζήσας μὲν πέντε καὶ ἐβδομήχοντα

29 4 3 ἑκατοστῇ om 5 3 τοῦ τε vel τό τε τοῦ* 4 τοῦ post K. om*
 30 1 2 post αὐτοῦ Xiph. p. 93: ἐμοὶ γοῦν οὐ πιστὴν 3 post διέπλευσεν
 Zon. p. 429: ἐνθα μετὰ τῆς Ἰουλίας τῆς μητρὸς πεφυγάδευτο. πᾶσι
 πάντα 3 3 πηλίνην Zon. 4 4 πᾶν Xiph.

ἔτη καὶ μῆρας δέκα καὶ ἡμέρας ἕξ καὶ εἴκοσι (τῇ γὰρ τρίτῃ καὶ εἰκοστῇ τοῦ Σεπτεμβρίου γεγέννητο), μοναρχήσας δέ, ἀφ' οὗ πρὸς τῷ Ἀκτίῳ ἐνίκησε, τέσσαρα καὶ τεσσαράκοντα ἔτη, δεκατριῶν ἡμερῶν δέοντα. οὐ μέντοι καὶ ἐκφανῆς εὐθὺς ὁ θάνατος αὐτοῦ ἐγένετο· ἡ γὰρ Λισία, φοβηθεῖσα μὴ τοῦ Τιβερίου ἐν τῇ Δελματίᾳ ἐκ' ὄντος νεωτερισθῇ τι, συνέκρυπεν αὐτὸν μέχρις οὗ ἐκεῖνος ἀφίκετο. ταῦτα γὰρ οὕτω τοῖς τε πλείοσι καὶ τοῖς ἄξιопιστοτέροις γέγραπται· εἰσὶ γάρ τινες οἱ καὶ παραγενέσθαι τὸν Τιβέριον τῇ νόσῳ αὐτοῦ καὶ ἐπισκήψεις τινας παρ' αὐτοῦ λαβεῖν ἔφασαν. τὸ δ' οὖν σῶμα τὸ τοῦ Ἀγνούστου ἐκ μὲν τῆς Νώλης οἱ πρῶτοι καθ' ἐκάστην πόλιν ἐκ διαδοχῆς ἐβάστασαν, πρὸς δὲ δὴ τῇ Ῥώμῃ γενόμενον οἱ ἱππεῖς παραλαβόντες νυκτὸς ἐς τὸ ἄστυ ἐσεκόμισαν. τῇ τε ὑστεραίᾳ βουλὴ ἐγένετο, καὶ ἐς αὐτὴν οἱ μὲν ἄλλοι τὴν ἱππᾶδα στολὴν ἐνδεδυκότες συνῆλθον, οἱ δ' ἄρχοντες τὴν βουλευτικὴν πλήν τῶν ἱματίων τῶν περιπορφύρων· ὁ δὲ δὴ Τιβέριος καὶ ὁ Ἀροῦσος ὁ υἱὸς αὐτοῦ φαιάν, τὸν ἀγοραῖον τρόπον πεποιημένην, εἶχον. καὶ τοῦ μὲν λιβαριοῦ καὶ αὐτοὶ ἔθυσαν, τῷ δ' ἀλητῇ οὐκ ἐχρήσαντο. ἐκαθέζοντο δὲ οἱ μὲν πολλοὶ ὥς πον ἕκαστος εἰώθει, οἱ δ' ἕπατοι κάτω ἐν τοῖς βάθροις ὁ μὲν τῷ τῶν στρατηγῶν ὁ δὲ τῷ τῶν δημάρχων. καὶ μετὰ τοῦτο τῷ τε Τιβερίῳ ἄδεια ἐδόθη, ὅτι τοῦ νεκροῦ, οὐκ ἔξόν δὴ, ἤψατο καὶ συμπάρεπεμψεν αὐτόν, καὶ τὰς διαθήκας αὐτοῦ Πολύβιος τις καισάρειος ἀνέγνω ὥς μὴ πρόπαν βουλευτῇ τοιοῦτό τι ἀναλέγεσθαι. κατελείπειτο δὲ ἐν αὐταῖς τὰ μὲν δύο μέρη τοῦ κλήρου τῷ Τιβερίῳ, τὸ δὲ λοιπὸν τῇ Λισίᾳ, ὥς τινες λέγουσιν· ἵνα γὰρ τι καὶ ἐκείνῃ τῆς οὐσίας αὐτοῦ ἀπὸνῃται, παρὰ τῆς βουλῆς ἤτησατο τοσοῦτον αὐτῇ καὶ παρὰ τὸν νόμον καταλιπεῖν δυνήθηται. κληρονόμοι μὲν δὴ οὗτοι ἐγεγράφατο· κτήματα δὲ καὶ χρήματα πολλὰ πολλοῖς καὶ τῶν προσηγόντων οἱ καὶ τῶν ἀλλοτρίων, οὐχ ὅπως βουλευταῖς καὶ ἱππεῦσιν ἀλλὰ καὶ βασιλεῦσι, τῷ τε δήμῳ χιλίας μυριάδας, καὶ τοῖς στρατιώταις τοῖς μὲν δορυφόροις κατὰ πεντήκοντα καὶ διακοσίας δραχμᾶς, τοῖς δ' ἀστικοῖς τὴν ἡμίσειαν, τῷ τε λοιπῷ τῷ πολιτικῷ πλήθει πέντε καὶ ἑβδομήκοντα δοθῆναι ἐκέλευσεν, καὶ προσέτι καὶ τοῖς παισὶν ὧν μικρῶν ἔτι ὄντων τοὺς πατέρας τῶν οὐσιῶν ἐκεκληρονομήζει, προσέταξε πάντα μετὰ τῶν προσόδων, ἐπειδὴν ἀνδρωθῶσιν, ἀποδοθῆναι. ὅπερ πον καὶ ζῶν ἐποίει· εἰ γὰρ τινα τέκνα ἔχοντα διεδέξατο, τοῖς παισὶν αὐτοῦ πάντως, εἰ μὲν ἤδη τότε τέλειοι ἦσαν, εὐθὺς, εἰ δὲ

31 1 4 τοῖς ante ἀξ. om* 32 1 1 τὰς διαθήκας αὐτοῦ ὁ Ἀροῦσος ἐκ τῶν ἀειπαρόθεν τῶν τῆς Ἑστίας ἱερειῶν, αἷς παρατίθεντο, παρείληφας εἰς τὸ συνέδριον εἰσήνεγκε, καὶ τὰς σφραγίδας οἱ κατασημνημένοι ἐπισχέψαντο, καὶ ἀνεγνώσθησαν ἐν ἐπηρώ τοῦ συνεδρίου. Zon.

⁴ μή, μετὰ τοῦτο πάντα ἀπεδίδον. τοιοῦτος μέντοι περὶ τοὺς ἄλλο-
 τρίους παῖδας ὧν τὴν θνηγατέρα οὔτε κατήγαγε, καίπερ καὶ δωρεῶν
 ἀξιόσας, καὶ ταφῆναι ἐν τῷ αὐτοῦ μνημείῳ ἀπηγόρευσεν.

- 33 τὸσαῦτα μὲν αἱ διαθῆκαι ἐδήλουν, ἐσεκομίσθη δὲ καὶ βιβλία
 τέσσαρα· καὶ αὐτὰ ὁ Δροῦσος ἀνέγνω. ἐγγράπτο δὲ ἐν μὲν τῷ
 πρώτῳ ὅσα τῆς ταφῆς εἶχετο, ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ τὰ ἔργα ἃ ἐπραξε
 πάντα, ἃ καὶ ἐς χαλκᾶς στήλας πρὸς τῷ ἡρώει αὐτοῦ σταθεύσας
² ἀναγραφῆναι ἐκέλευσεν. τὸ τρίτον τὰ τε τῶν στρατιωτῶν καὶ τὰ
 τῶν προσόδων τῶν τε ἀναλωμάτων τῶν δημοσίων, τό τε πλῆθος
 τῶν ἐν τοῖς θησαυροῖς χρημάτων, καὶ ὅσα ἄλλα τοιοιούτοισιν ἐς
³ τὴν ἡγεμονίαν φέροντα ἦν, εἶχε, καὶ τὸ τέταρτον ἐντολὰς καὶ ἐπι-
 σκήψεις τῷ Τιβερίῳ καὶ τῷ κοινῷ, ἄλλας τε καὶ ὅπως μὴτ' ἀπε-
 λευθερώσιν πολλούς, ἵνα μὴ παντοδαποῦ ὄχλου τὴν πόλιν πληρώσωσι,
 μὴτ' αὖ ἐς τὴν πολιτείαν συγχρόνως ἐσγράψωσιν, ἵνα πολὺ τὸ διὰ-
⁴ φορον αὐτοῖς πρὸς τοὺς ὑπηκόους ᾦ. τὰ τε κοινὰ πᾶσι τοῖς δυνα-
 μένοις καὶ εἰδέναι καὶ πράττειν ἐπιτρέπειν, καὶ ἐς μηδένᾳ ἀναστῆναι
 αὐτὰ παρήγεσε σφίσι, ὅπως μὴτε τυραννίδος τις ἐπιθυμήσῃ, μὴτ'
⁵ αὖ πταίσαντος ἐκείνου τὸ δημόσιον σφαλῇ. γνώμην τε αὐτοῖς ἔδωκε
 τοῖς τε παροῦσιν ἀρξασθῆναι καὶ μηδαμῶς ἐπὶ πλείον τὴν ἀρχὴν
 ἐπανῆξαι ἐθέλῃσαι· δυσφύλακτόν τε γὰρ αὐτὴν ἔσεσθαι, καὶ κιν-
⁶ δυνεύειν ἐκ τούτου καὶ τὰ ὄντα ἀπολέσαι ἔφη. τοῦτο γὰρ καὶ
 αὐτὸς ὄντως αἰεὶ ποτε οὐ λόγῳ μόνον ἀλλὰ καὶ ἔργῳ ἐτήρησεν· παρὸν
 γοῦν αὐτῷ πολλὰ ἐκ τοῦ βαρβαρικοῦ προσκτήσασθαι οὐκ ᾔφελσεν.
- 34 ταῦτα μὲν αἱ ἐντολαὶ εἶχον, μετὰ δὲ τοῦτο ἡ ἐκφορὰ αὐτοῦ
 ἐγένετο. κλίνη ἦν ἐκ τε ἐλέφαντος καὶ ἐκ χρυσοῦ πεποιημένη καὶ
 στρώμασιν ἁλοσυροῖς διαχρύσοις κεκοσμημένη· καὶ ἐν αὐτῇ τὸ μὲν
 σῶμα κάτω πον ἐν θήκῃ συνεκέρχυντο, εἰκὼν δὲ δὴ τις αὐτοῦ
² κρήνη ἐν ἐπιρριζίῳ στολῇ ἐξεφαίνετο. καὶ αὕτη μὲν ἐκ τοῦ παλα-
 τίου πρὸς τῶν ἐς νέωτα ἀρχόντων, ἑτέρα δὲ ἐκ τοῦ βουλευτηρίου
 χρυσοῦ, καὶ ἑτέρα αὖ ἐφ' ὄρματος πομπικοῦ ἦγετο. καὶ μετὰ ταύ-
 τας αἱ τε τῶν προπατόρων αὐτοῦ καὶ αἱ τῶν ἄλλων συγγενῶν τῶν
 τεθνηκότων, πλὴν τῆς τοῦ Καίσαρος ὅτι ἐς τοὺς ἥρωας ἐσεγγράμματο, αἱ
 τε τῶν ἄλλων Ῥωμαίων τῶν καὶ καθ' ὅτιον πρωτευσάντων,
³ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Ῥωμύλου ἀρξάμεναι, ἐφέροντο. καὶ τις καὶ τοῦ
 Πομπηίου τοῦ μεγάλου εἰκὼν ὤφθη, τὰ τε ἔθνη πᾶσι ὅσα προσ-
 εκτήσατο, ἐπιχωρίως σφίσι, ὥς ἕκαστα ἀπεικασμένα ἐπέμφθη. καὶ
 τούτου καὶ τὰλλα αὐτοῖς, ὅσα ἐν τοῖς ἄνω λόγοις εἶρηται, ἐφάσπετο.
⁴ προτεθείσης δὲ τῆς κλίνης ἐπὶ τοῦ δημηγορικοῦ βήματος, ἀπὸ μὲν

ἐκείνου ὁ Ἀροῦσός τι ἀνέγνω, ἀπὸ δὲ τῶν ἐτέρων ἐμβόλων τῶν
Τουλίω^ν ὁ Τιβέριος δημόσιον δὴ τινα κατὰ δόγμα λόγον ἐπ' αὐτῷ
τοιόνδε ἐπέλεξάτο.

“ὅσα μὲν ἰδίᾳ καὶ παρὰ τῶν συγγενῶν ἐπὶ τῷ θείῳ ἐκείνῳ 35
Ἀγούστῳ λεχθῆναι ἔδει, Ἀροῦσος εἶρηκεν· ἐπειδὴ δὲ καὶ δημοσίας
τρόπον τινα φωνῆς ἢ γεροντοῦ καλῶς ποιῶσα ἡξίωσεν αὐτόν, οἶδα
μὲν προσήκοντα ἐμαυτῷ τὸν λόγον τόνδε ἐπιτραπείς (τίς γὰρ ἂν 2
δικαιότερον ἐμοῦ τοῦ καὶ παιδὸς αὐτοῦ καὶ διαδόχου τὸν ἐπ' αὐτῷ
ἐπαινον ἐνεχειρίσθῃ;) οὐ μὲντοι καὶ θαρρεῖν ἔχω ὥς οὐ πολὺ κατα-
δέεστερος καὶ τῆς ὑμετέρας περὶ αὐτοῦ βουλήσεως καὶ τῆς ἐκείνου
ἀξιώσεως ὢν. ἀλλ' εἰ μὲν ἐν ἀλλοτρίοις τισὶ λέξειν ἔμελλον, σφόδρα 3
ἂν ἐφοβούμην μὴ τῷ ἐμῷ λόγῳ προσέχοντες τοιαῦτα καὶ τὰ ἔργα
αὐτοῦ νομίσωσιν εἶναι· νῦν δὲ δὴ παραμυθεῖται με ὅτι παρ' ὑμῖν
τοῖς πάντα τε ἀκριβῶς αὐτὰ εἰδῶσι καὶ πάντων αὐτῶν πεπειραμέ-
νοις, καὶ διὰ ταῦτα καὶ τῶν ἐπαινῶν τῶνδε αὐτὸν ἡξιοκόσι, τοὺς
λόγους ποιήσομαι. οὐ γὰρ ἔξ ὧν ἂν ἔγωγε εἰπω καὶ τὴν ἐκείνου 4
ἀρετὴν κρινεῖτε, ἀλλ' ἔξ ὧν αὐτοὶ σύνιστε καὶ τοῖς ξυμοῖς λόγοις
βοηθήσετε, ἀναπληροῦντες τὸ ἐλλεῖπον τῇ μνήμῃ τῶν γεγονότων,
ὥστε κοινὸν καὶ τούτῳ παρὰ πάντων τὸν ἐπαινον γενέσθαι, ἐμοῦ
τε ὥσπερ ἐν χορῇ τινὶ τὰ κεφάλαια ἀποσημαίνοντος, καὶ ὑμῶν τὰ
λοιπὰ συνεπηχούντων. οὐ γὰρ δὴ καὶ ἐκεῖνο δέδοικα, μὴ ἦτοι ἐμοῦ 5
ἀσθενείαν τινα καταγνώτε, ὅτι μὴ δύναμαι τῆς ἐπιθυμίας ὑμῶν
τυχεῖν, ἢ αὐτοὶ τῷ ὑπερβάλλοντι ὑμᾶς τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ φθονή-
σητε. τίς γὰρ οὐκ ἐπίσταται τοῦθ', ὅτι οὐτ' ἂν πάντες ἄνθρωποι
συνελθόντες ἀξιῶς αὐτοῦ ἐπαίνους εἴποιεν, καὶ πάντες ἐθελονταὶ
τῶν νικητηρίων αὐτῷ παραχωρεῖτε, οὐχ ὅτι οὐδεὶς ἂν ὑμῶν ἐξισω- 6
θείη οἱ φθονοῦντες, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ ὑπερέχοντι αὐτοῦ ἀγαλλό-
μενοι. ὅσῳ γὰρ ἂν οὗτος μείζων ὑμῶν φανῇ, τοσούτῳ μείζονα
ὑμεῖς εὐηγοεῖσθαι δόξετε, ὥστε μὴ ἀφ' ὧν ἐλαττοῦσθε αὐτοῦ
βασκανίαν ὑμῖν, ἀλλ' ἀφ' ὧν εὐπεπόνθατε ὑπ' αὐτοῦ σεμνότητα
ἐγγενέσθαι.

ἄρξομαι δὲ ἐντεῦθεν ὅθεν περ καὶ ἐκεῖνος τὰ κοινὰ πρῶττειν 36
ἤρξατο, τοῦτ' ἔστιν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡλικίας αὐτοῦ. καὶ γὰρ τοῦτο
ἐν τῶν μεγίστων τοῦ Ἀγούστου ἔργων ἐστίν, ὅτι ἄρτι ἔκ τε τῶν
παίδων ἐξεληλυθὼς καὶ μεираκιουῖσθαι ἀρχόμενος τὸν μὲν ἄλλον
χρόνον, καθ' ὃν καλῶς τὰ δημόσια πρὸς τοῦ ἡμιθέου ἐκείνου Καί- 2
σαρος διωκεῖτο, παιδείᾳ προσεῖχεν, ἐπεὶ δὲ ἐπιβουλευθέντος αὐτοῦ
πάντα τὰ κοινὰ ἐταράχθη, τῷ τε πατρὶ ἅμα ἱκανῶς ἐτιμώρησε καὶ

ἡμῖν ἀναγκαίως ἐπεκούρησε, μήτε τὸ πλῆθος τῶν ἐχθρῶν φοβηθεῖς
μήτε τὸ μέγεθος τῶν πραγμάτων δέσας μήτε τὴν ὀλιγοετίαν τὴν
3 ἑαυτοῦ ὀκνήσας. καίτοι τί τοιοῦτον ἢ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδὼν ἢ
Ῥωμύλος ὁ ἡμέτερος, ὅτι περ πον μάλιστα νεαροὶ ὄντες ἐλλόγιμόν τι
ποιῆσαι δοκοῦσιν, ἔπραξαν; ἀλλὰ τούτους μὲν ἔασω, ἵνα μὴ καὶ
ἐξ αὐτοῦ τοῦ παραβάλλειν οἱ καὶ παραδεικνύναι σφᾶς, καὶ ταῦτα
ἐν ἡμῖν μηδὲν ἦττον ἐμοῦ αὐτοὺς εἰδόσι, σμικροτέρων τὴν τοῦ Ἀν-
4 γούστον ἀρετὴν ποιεῖν νομισθῶ. πρὸς μόνον δὲ δὴ τὸν Ἡρακλέα
καὶ τὰ ἐκείνου ἔργα παραθεωρῶν αὐτὸν ὁρθῶς μὲν ἂν κατ' αὐτὸ
τοῦτο ποιεῖν δόξαιμι, τοσοῦτο δ' ἂν τῆς προαιρέσεως διαμάρτοιμι
ὅσον ἐκεῖνος μὲν ἐν τε παισὶν ὄφεις καὶ ἐν ἀνδράσιν ἔλαφόν τέ τινα
καὶ κάπρον καὶ νῆ Ἀία καὶ λέοντα ἄκων καὶ ἐξ ἐπιτάξεως ἀπέκτει-
5 νεν, οὗτος δὲ οὐκ ἐν θηρίοις ἀλλ' ἐν ἀνδράσιν, ἐθελοντῆς καὶ
πολεμῶν καὶ νομοθετῶν, τό τε κοινὸν ἀκριβῶς ἔσωσε καὶ αὐτὸς
ἐλαμπρόνθη. τοιγάροί διὰ ταῦτα καὶ στρατηγὸν αὐτὸν εἵλεσθε
καὶ ὑπατον ἐδεξάτε ἐκεῖνο τῆς ἡλικίας ἔχοντα ἐν ᾧ μηδὲ στρατεύ-
εσθαί τινες ἐθέλουσιν.

37 αὕτη μὲν δὴ καὶ Ἀνγούστιν τοῦ πολιτικοῦ βίου ἀρχὴ καὶ ἐμοὶ
τοῦ περὶ αὐτοῦ λόγου γέγονεν· μετὰ δὲ δὴ τοῦτο ὥρων τὸ μὲν πλεῖ-
στον καὶ κράτιστον καὶ τοῦ δήμου καὶ τῆς βουλῆς ἐναντῖ σμυφρο-
ρῶν, στασιωταῖς δὲ τισι τὸν τε Λέπιδον καὶ τὸν Ἀντώνιον τὸν τε
2 Σέξτον καὶ τὸν Βροῦτον τὸν τε Κάσιον χρωμένους, καὶ φοβηθεῖς
μὴ πολλοῖς ἅμα πολέμοις, καὶ τούτοις ἐμφυλίοις, ἢ πόλιν συνενε-
χθεῖσα καὶ διασπασθῇ καὶ ἐκτρυνθῇ ὥστε μηδένα ἔτι τρόπον
ἀνεγκεῖν δυνήθῃναι, φρονημώτατα καὶ δημοφελέστατα αὐτοὺς
3 διέδηκεν· τοὺς τε γὰρ ἰσχύοντας καὶ αὐτῶ τῷ ἅσκει ἐπικειμένους
προσλαβὼν κατεπολέμησε μετ' αὐτῶν τοὺς ἑτέρους, καὶ τούτων
ὑπέξαιρεθέντων αὐθις αὐ καὶ ἀπ' ἐκείνων ἡλευθέρωσεν ἡμᾶς, ἐλόμε-
4 νος μὲν ὀλίγους τινὰς καὶ ἄκων σφίσι προέσθαι ὥστε τοὺς πλείους
διασῶσαι, ἐλόμενος δὲ καθ' ἐκάστους αὐτοῖς ἐπιτηδείως πῶς προσ-
5 ενεχθῇναι ὥστε μὴ πᾶσιν ἅμα πολεμῆσαι. ἐξ ὧν ἐκεῖνος μὲν οὐδὲν
ἰδίᾳ ἐκέρδανε, ἡμᾶς δὲ δὴ πάντας περιφανῶς ὠφέλησεν. καὶ τὰ
μὲν κατὰ τοὺς πολέμους τοὺς τε ἐμφυλίους καὶ τοὺς ὀθνηίους ἔργα
αὐτοῦ τί ἂν τις μακρογοροίῃ, ἄλλως τε καὶ διότι τὰ μὲν ὠφέλε
μηδ' ἀρχὴν γεγονέναι, τὰ δὲ ἐκ τῶν ἐπικτηθέντων πολὺ ἐναργεστέ-
6 ραν τὴν ὠφέλειαν παντὸς λόγον παρέχεται. καὶ προσέτι καὶ τῆς
τύχης τὸ πλεῖστον ὄντα, καὶ μετὰ πολλῶν μὲν πολιτῶν πολλῶν δὲ
καὶ συμμάχων κατορθωθέντα, καὶ κοινὴν πρὸς ἐκείνους τὴν αἰτίαν
αὐτῶ ἔχει, καὶ τάχ' ἂν καὶ ἑτέρων τινῶν πράξεισι παραβληθῇ.
ταῦτα μὲν οὖν παραλείψω· καὶ γὰρ πον πολλαχῇ αὐτὰ καὶ γε-

γραμμένα καὶ τετυπωμένα καὶ ὁρᾶν καὶ ἀναγινώσκειν δύνασθε· ἃ δὲ δὴ μάλιστα αὐτοῦ τε τοῦ Ἀβγούστου ἔργα ἐστί, καὶ μήτ' ἄλλω τινὶ ἀνθρώπῳ πεπρακται, καὶ τὴν πόλιν ἡμῶν οὐ μόνον ἐκ πολλῶν καὶ παντοδαπῶν κινδύνων περιπεποίηκεν ἀλλὰ καὶ εὐπορωτέραν καὶ δυνατωτέραν ἐξείργασται, ταῦτα ἐρῶ μόνα· ἐκείνῳ τε γὰρ εὐκλειαν ἐξαίρετον λεχθέντα οἶσει, καὶ ὑμῶν τοῖς μὲν πρεσβυτέροις ἡδονὴν ἁμεμπτον ποιήσει, τοῖς δὲ νεωτέροις διδασκαλίαν ἀκριβῆ τοῦ τε τρόπου καὶ τῆς καταστάσεως τῆς πολιτείας παρέξει.

ὁ τοίνυν Ἀβγούστος οὗτος, ὃν δι' αὐτὰ ταῦτα καὶ τῆς ἐπωνυ- 38 μίας ταύτης ἡξιώσατε, ἐπειδὴ τάχιστα τῶν ἐμφυλίων πολέμων ἀπηλλάγη καὶ πράξας καὶ παθὼν οὐχ ὅσα αὐτὸς ἤθελεν ἀλλ' ὅσα τῷ δαιμονίῳ ἔδοξε, πρῶτον μὲν τοὺς πλείους τῶν ἀντιστάντων οἱ καὶ περιγενομένων ἐκ τῆς παρατάξεως ἔσωσεν, ἐν μηδενὶ τὸν Σύλλαν μιμησάμενος τὸν εὐτυχῆ ὀνομαζόμενον. καὶ ἵνα μὴ πάντας 2 αὐτοὺς καταλέγω, τίς οὐκ οἶδε τὸν Σόσσιον, τίς τὸν Σκαῦρον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Σέξτου, τίς τὸν Λέπιδον αὐτόν, ὃς καὶ ἐπεβίω τοσοῦτον τῇ ἡττῇ χρόνον καὶ ἀρχιέρεως διὰ παντὸς τοῦ βίου αὐτοῦ ὢν διετέλεσεν; ἔπειτα δὲ τοὺς συνεξετασθέντας οἱ πολλαῖς καὶ μεγάλαις δωρεαῖς τιμήσας οὐθ' ὑπερήφανόν τι πράττειν οὐθ' ὑβρίζειν εἴασεν. ἀλλ' ὅτε γὰρ ἀκριβῶς καὶ ἐν τούτῳ τοὺς τε ἄλλους καὶ 3 τὸν Μαικήναν καὶ τὸν Ἀγρίππαν, ὥστε με μηδὲν μηδὲ τούτους ἐξαριθμῆσασθαι δεῖσθαι. δύο μὲν δὴ ταῦτ' ἔσχεν οἷα ἐν οὐδενὶ ἄλλῳ ἐγένετο. ἡδὴ γὰρ οἶδ' ὅτι καὶ ἐχθρῶν τινὲς ἐφείσαντο καὶ ἔτεροι τοῖς ἐταίροις ἀσελγαίνειν οὐκ ἐπέτρεψαν· ἀλλ' ἀμφοτέρα τῷ αὐτῷ ἅμα διὰ πάντων ὁμοίως οὐκ ἔστιν ὅτῳ ποτὲ ἄλλῳ ὑπῆρξεν. τεκμήριον δέ, Σύλλας μὲν καὶ Μάριος καὶ τοὺς παῖδας τῶν ἀντι- 4 πολεμησάντων σφίσιν ἤχθησαν· τί γὰρ δεῖ τῶν ἄλλων ἀνδρῶν τῶν μικροτέρων μνημονεύειν; Πομπήιος δὲ καὶ Καῖσαρ τούτου μὲν ἀπέσχοντο ὥς γε ἐπίπαν εἰπεῖν, τοῖς δὲ δὴ φίλοις οὐκ ὀλίγα παρὰ τὰ ἑαυτῶν ἡδὴ ποιεῖν ἐφίχαν. ἀλλ' οὗτος οὕτως ἐκότερον αὐτῶν 5 ἔμιξε καὶ ἐκέρασεν ὥστε τοῖς τε ἐναντιωθεῖσιν οἱ νίκην τὴν ἥτταν ἀποφῆναι καὶ τοῖς συναγωνισαμένοις εὐτυχῆ τὴν ἀρετὴν ἀποδείξει.

ποιήσας δὲ ταῦτα, καὶ τὸ μὲν στασιωτικὸν πᾶν τὸ περιλειφθὲν 39 φιλανθρωπία καταστήσας, τὸ δὲ στρατιωτικὸν τὸ κρατήσαν ἐνεργείᾳ μετριάσας, καὶ δυνηθεὶς ἂν ἐκ τούτων καὶ ἐκ τῶν ὅπλων τῶν τε χορημάτων μόνος ἀναμφιλόγως κύριος ἀπάντων, ὢν γε καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων ἐγεγόνει, εἶναι, οὐκ ἠθέλησεν, ἀλλ' ὥσπερ 2 τις ἀγαθὸς ἰατρὸς σῶμα νεοσηχὸς παραλαβὼν καὶ ἐξιασάμενος,

ἀπέδωκε πάντα ὑμῖν ὑγιᾶ ποιήσας. καίτοι τοῦτο ἤλizon ἐστί, μάλιστα
 ἂν ἐξ ἐκείνου τεκμήρησθε ὅτι καὶ τὸν Πομπήιον καὶ τὸν Μέτελλον
 τὸν τότε ἀνθήσαντα ἐπήνεσαν οἱ πατέρες ἡμῶν, ἐπειδὴ τὰς δυνά-
 3 μεις μεθ' ὧν ἐπολέμησαν ἐθελονταὶ διαφῆκαν. εἰ γὰρ ἐκεῖνοι μι-
 κρόν τινα ἰσχὺν καὶ ταύτην πρόσκαιρον ἔχοντες, καὶ προσέει καὶ
 ἀντιπάλους τοὺς οὐκ ἐπιτρέποντάς σφισιν ἄλλο τι ποιῆσαι κεκτημέ-
 4 ῖνοι, τοῦτο τε ἔπραξαν καὶ ἐπ' αὐτῷ ἔπαινον ἔσχον, ποῦ δὴ δύνατ'
 ἂν τις τῆς τοῦ Ἀγνούστου μεγαλοφροσύνης ἐφικέσθαι, ὅστις πάσας
 μὲν τὰς δυνάμεις ὑμῶν τηλικαύτας οὕσας ἔχων, πάντων δὲ τῶν
 χρημάτων πλείστων ὄντων κρατῶν, καὶ μήτε φοβοῦμένος τινα μήθ'
 ὑποπτεύων, ἀλλ' ἔξδν αὐτῷ πάντων συνεπαυούτων μόνῳ ἄρχειν,
 οὐκ ἠξίωσεν, ἀλλὰ καὶ τὰ ὅπλα καὶ τὰ ἔθνη καὶ τὰ χρήματα ἐς
 5 τὸ μέσον ὑμῖν κατέθηκεν; ὅθεν περ καὶ ἡμεῖς, καλῶς ποιῶντες
 καὶ ὁρθῶς φρονοῦντες, οὐκ ἠρέσχεσθε οὐδ' ἐπετρέψατε αὐτῷ ἰδιω-
 τεῦσαι, ἀλλ' αἶτε εἰδότες ὅτι δημοκρατία μὲν οὐποτ' ἂν τηλικού-
 τοις πράγμασιν ἀρμόσειεν, προστασία δὲ ἐνὸς ἀνδρὸς μάλιστα ἂν
 αὐτὰ σώσειεν, οὔτε λόγῳ μὲν ἐπαρελθεῖν ἐς τὴν αὐτονομίαν ἔργῳ
 6 δὲ ἐς τοὺς στασιασμοὺς ἠθελήσατε, καὶ ἐκεῖνον, ὃν αὐτοῖς τοῖς
 ἔργοις ἐδεδοκιμάκετε, προκρίναντες ἠναγκάσατε χρόνον γέ τινα
 ὑμῶν προστῆναι. ἐξ οὗ δὴ πολὺ μᾶλλον αὐτοῦ πειραθέντες, καὶ
 δευτερον αὐθις καὶ τρίτον τέταρτόν τε καὶ πέμπτον ἐξεβιάσασθε
 40 αὐτὸν ἐν τῇ τῶν κοινῶν διαχειρίσει ἐμμεῖναι. καὶ μᾶλα εἰκότως·
 τίς μὲν γὰρ οὐκ ἂν ἔλοιτο ἀπραγμόνως σώζεσθαι καὶ ἀκινδύνως
 εὐδαιμονεῖν, καὶ τῶν μὲν ἀγαθῶν τῶν τῆς πολιτείας ἀφθόρως ἀπο-
 λαύειν, ταῖς δὲ δὴ φροντίσι ταῖς ὑπὲρ αὐτῆς μὴ συνεῖναι; τίς δ'
 ἂν ἄμεινον τοῦ Ἀγνούστου τῆς ἰδίας οἰκίας μόνῃς, μήτοι γε καὶ
 2 ἄλλων ἀνθρώπων τοσούτων, ἤρξεν; ὅστις τὰ μὲν ἐπίπονα καὶ ἐμ-
 πολέμια ἔθνη αὐτὸς καὶ φρονήσεν καὶ σώσειεν ὑπεδέξατο, τὰ δ'
 ἄλλα τὰ εἰρηναῖα καὶ ἀκίνδυνα ὑμῖν ἀπέδωκε, στρατιώτας τε το-
 σοῦτους ἀθανάτους πρὸς τὸ προπολεμεῖν ὑμῶν τρέφων οὐδενὶ τῶν
 σφετέρων λυπηρὸς αὐτοὺς ἐποίησεν, ἀλλ' ἐπὶ μὲν τὸ ὀφειλὸν φν-
 λακὺς φοβερωτάτους, πρὸς δὲ τὸ οἰκεῖον ἀόπλους ἀπολέμους εἶναι
 3 παρεσκεύασεν. καὶ μέντοι καὶ τῶν βουλευτῶν οὔτε ἐν ταῖς ἡγεμονίαις
 τὴν τοῦ κλήρου τύχην ἀφείλετο, ἀλλὰ καὶ τὰ ἑθλὰ σφισι τῆς ἀρετῆς
 προσπαρέσχεν, οὔτε ἐν ταῖς διωγνώμασι τὴν ἐξουσίαν τῆς διαψηφί-
 σεως κατέλυσεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀσφάλειαν τῆς παρορησίας προσέθηκεν.
 4 ἔκ τε τοῦ δήμου τὸ δύσκριτον ἐν ταῖς διωγνώσεσιν ἐς τὴν τῶν
 δικαστηρίων ἀκρίβειαν μεταστήσας, τό τε ἀξίωμα τῶν ἀρχαιεσιῶν

39 2 3 καὶ τοιοῦτον ἡλ.
 5 λόγῳ μὲν οὔτε

3 4 γε
 40 1 5 ἂν om?*

4 1 τοῦ om*
 3 4 προτέθεικεν*

5 2 οὔτε*

αὐτῷ ἐτήρησε, καὶ ταύταις τὸ φιλότιμον ἀντὶ τοῦ φιλονείκον σφᾶς
ἐξεπαίδευσε, καὶ τῶν σπονδαρχιῶν αὐτῶν τὸ πλεονεκτικὸν ἐκκόψας
τὸ εὐδοξον αὐτοῖς ἀντέδωκεν. τὰ τε ἑαυτοῦ χρήματα σωφρόνως
ἐπαύξων ἐς τὴν δημοσίαν χρεῖαν ἀνήλπισκε, καὶ τῶν κοινῶν ὡς ἰδίων
κηδόμενος ὡς ἄλλοτριῶν ἀπείχετο. καὶ πάντα μὲν τὰ ἔργα τὰ πε- 5
πονηκότα ἐπισκευάσας οὐδενὸς τῶν ποιησάντων αὐτὰ τὴν δόξαν
ἀπεστέρησεν· πολλὰ δὲ καὶ ἐκ καινῆς, τὰ μὲν ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ ὀνόματι
τὰ δὲ καὶ ἐφ' ἑτέρων, τὰ μὲν αὐτὸς κατεσκεύασε τὰ δὲ ἐκείνοις
οἰκοδομῆσαι ἐπέτροψε, τὸ τῷ κοινῷ χρήσιμον διὰ πάντων ἰδὼν,
ἀλλ' οὐ τῆς ἐπ' αὐτοῖς εὐκλείας ἰδίᾳ τισὶ φθονήσας. τοῖς τε τῶν 6
οἰκειοτάτων ἐβρίσμασιν ἀπαραιτήτως ἐπεξιὼν τὰ τῶν ἄλλων ἀμαρ-
τήματα ἀνθρωπίνως μετεχειρίζετο. καὶ τοὺς μὲν ἀρετὴν τινα ἔχον-
τας ἀφθόνως εἶα οἱ παρισσοῦσθαι, τοὺς δ' ἄλλως πως βιοῦντας οὐκ
ἤλεγχεν. ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπιβουλευσάντων αὐτῷ μόνους τοὺς μηδ' 7
ἂν ἑαυτοῖς λυσιτελοῦντως ζήσαντας ἐδικαίωσε, τοὺς δὲ δὴ λοιποὺς
οὕτω διέθηκεν ὥστε πιμπληθῇ χρόνον μηδένα μήτ' οὐδ' ἀληθῆ
μήτε ψευδῆ αἰτίαν ἐπιθέσεως λαβεῖν. θαυμαστὸν μὲν γὰρ οὐδὲν
εἰ καὶ ἐπεβουλεύθη ποτέ· οὐδὲ γὰρ οὐδ' οἱ θεοὶ πᾶσιν ὁμοίως
ἀρέσκουσιν· ἡ δὲ δὴ τῶν καλῶς ἀρχόντων ἀρετὴ οὐκ ἐξ ὧν ἂν
ἕτεροι κακορρογήσωσιν, ἀλλ' ἐξ ὧν ἂν αὐτοὶ εὖ ποιήσωσι φαίνεται.

εἰρηκα ὦ Κνιρῖται τὰ μέγιστα καὶ ἐκπρεπέστατα, ὥς γε ἐν 41
κεφαλαίοις διελθεῖν, ἐπεὶ ἂν γέ τις πάντα ἀκριβῶς καθ' ἕκαστον
ἀναριθμήσασθαι ἐθέλῃσιν, παμπόλλων ἂν ἡμερῶν δεηθεῖν. πρὸς
δὲ καὶ εὖ οἶδ' ὅτι παρ' ἐμοῦ μὲν μόνον ταῦτα ἀκηκόετε ἔσεσθε,
παρ' ἑαυτοῖς δὲ δὴ καὶ τὰλλα ἐξ αὐτῶν πάντα ἀναμνησθήσεσθε,
ὥστε τρόπον τινὰ καὶ ἐκεῖνα ἐμὲ δοκεῖν εἰρηξέσθαι. οὐδὲ γὰρ ἄλλως 2
κόμπον τινὸς ἐν ἑτέροις τοῖς περὶ αὐτοῦ λόγον οὐθ' ὑμεῖς τὴν
ἀκρόασιν πεποιήσθε, ἀλλ' ὅπως τὰ πεπραγμένα αὐτῷ πολλὰ καὶ
ἀγαθὰ ὄντα ἀειμνήσθου παρὰ ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν εὐκλείας τύχη.
τίς μὲν γὰρ οὐκ ἂν τῶν βουλευτῶν αὐτοῦ μνημονεύσειεν, ὧν τὸ 3
φραῦλον τὸ ἐκ τῶν στάσεων ἐπιπολάσαν ἀλέπῳς ἀφελὼν τὸ λοιπὸν
αὐτῷ τε τούτῳ ἐσέμνυνε καὶ τῇ αὐξήσει τοῦ τιμήματος ἐμεγάλυνε
τῇ τε δόσει τῶν χρημάτων ἐπλούτισεν· οἷς ἐξ ἴσου καὶ αὐτὸς τὴν
γνώμην ἐδίδον, καὶ μεθ' ὧν συμμεδίστατο· οἷς πάντα τὰ μέγιστα
καὶ ἀναγκαϊότατα αἰεὶ ποτε ἢ ἐν τῷ συνεδρίῳ ἢ καὶ οἴκοι διὰ τε
τὴν ἡλικίαν καὶ διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ σώματος, παραλαμβάνων
ἄλλοτε ἄλλους, ἐπεκοίνον. τίς δ' οὐκ ἂν τῶν λοιπῶν Ῥωμαίων, 4
οἷς ἔργα χρήματα ἀγῶνας πανηγύρεις ἄδειαν, ἀφθονίαν τῶν ἐπιτη-

7 1 μηδὲν ἑαυτοῖς
οὐτ' ἐγὼ τὸν?*

7 εὖ om*

41 2 2 ἐν ἑτέροις τοῖς] ἐνεκα

δείων, ἀσφάλειαν οὐκ ἀπὸ τῶν πολεμίων οὐδ' ἀπὸ τῶν κακούργων
μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν ἐκ τοῦ δαιμονίου οὐχ ὅτι μεθ' ἡμέραν
ἀλλὰ καὶ νύκτωρ συμπιπτόντων, παρεσκεύασεν. τίς τῶν συμμάχων,
οἷς ἀκίνδυνον τὴν ἐλευθερίαν, οἷς ἀζήμιον τὴν συμμαχίαν ἐποίησεν.
τίς τῶν ὑπηκόων, ὧν οὐδεὶς οὐδ' ὑβρίσθη ποτὲ οὐτ' ἐπηρεάσθη.
5 πῶς δ' ἂν τις ἐπιλάθοιτο ἄνδρὸς ἰδίᾳ μὲν πένητος δημοσίᾳ δὲ
πλουσίου, καὶ πρὸς ἑαυτὸν μὲν οἰκονομικοῦ πρὸς δὲ τοὺς ἄλλους
ἀναλωτικοῦ γενομένου, καὶ αὐτοῦ μὲν πάντα αἰεὶ καὶ πόνον καὶ
κίνδυνον ὑπὲρ ἑμῶν ὑπομείναντος, ὑμᾶς δὲ δὴ μὴδ' ὅσον προπέμψαι
ποι αὐτὸν ἀπώντα ἢ καὶ ἀπαντῆσαι οἱ ἐπανόντι ταλαιπωρήσαντος,
καὶ ἐν μὲν ταῖς ἐορταῖς καὶ τὸν δῆμον οἴκαδε προσδεξαμένου, ἐν
δὲ ταῖς ἄλλαις ἡμέραις καὶ τὴν γερουσίαν ἐν αὐτῷ τῷ βουλευτηρίῳ
6 ἀσπασαμένου; πῶς τοῦ τε πλήθους καὶ τῆς ἀκριβείας ἅμα τῶν
νόμων τῶν τοῖς μὲν ἀδικουμένοις αὐταρχεῖς παραμύθιον τοῖς δ'
ἀδικοῦσιν οὐκ ἀπάνθρωπον τιμωρίαν ἐχόντων; πῶς τῶν γερῶν τῶν
τοῖς γαμοῦσι καὶ τεκνοῦσι προκειμένων; πῶς τῶν ἄθλων τῶν τοῖς
7 στρατιώταις ἄνευ τινὸς ἐτέρου βλάβης διδομένων; τί δέ; τὸ τοῖς
ἅπασι ἀναγκαίως κτηθεῖσιν ἀρκεσθῆναι αὐτὸν καὶ μὴδὲν ἕτερον
προσκατεργάσασθαι ἐθελῆσαι, ἐξ οὗ πλείονων ἂν δόξαντες ἄρχειν
καὶ τὰ ὄντα ἀπωλέσαμεν, ἢ τὸ τοῖς μὲν πάνν φίλοις καὶ συνησθῆ-
ναι αἰεὶ ποτε αὐτὸν καὶ συλλυπηθῆναι καὶ συμπαῖξαι καὶ συσπου-
8 δάσαι, πᾶσι δ' ἁπλῶς τοῖς ὠφελιμὸν τι ἐπινοῆσαι δυνηθεῖσι παρ-
ρησιάσασθαι ἐπιτρέψαι, καὶ τοὺς μὲν ἀληθιζομένους τινα ἐπαινεῖσαι,
τοὺς δὲ κολακεύοντας μισῆσαι, καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἐκ τῶν οἰκείων
πολλοῖς χαρίσασθαι, πάντα δὲ τὰ καταλειφθέντα αὐτῷ ὑπὸ τινῶν
παιδᾶς ἐχόντων αὐτοῖς ἐκείνοις ἀποδοῦναι, ποία ἂν ἐπιλησμοσύνη
9 φθαρεῖ; τοιγαροῦν διὰ ταῦτα εἰκότως καὶ προστάτην αὐτὸν καὶ
πατέρα δημόσιον ἐποίησασθε, καὶ ἄλλοις τε πολλοῖς καὶ ὑπατείαις
πλείσταις ἐπεγυνώσατε, καὶ τὸ τελευταῖον καὶ ἥρῳα ἀπεδείξατε
καὶ ἀθάνατον ἀπεφῆνατε. οὐκ οὖν οὐδὲ πενθεῖν αὐτὸν ἡμῖν πρέπει,
ἀλλὰ τὸ μὲν σῶμα αὐτοῦ τῇ φύσει ἤδη ἀποδοῦναι, τὴν δὲ ψυχὴν
ὡς καὶ θεοῦ αἰεὶ ἀγάλλειν."

42 Τιβέριος μὲν ταῦτα ἀνέγνω, μετὰ δὲ τοῦτο τὴν μὲν κλίνην οἱ
αὐτοὶ οἵπερ καὶ πρότερον ἀράμενοι διὰ τῶν ἐπινικίων πυλῶν κατὰ
τὰ τῇ βουλῇ δόξαντα διεκόμισαν, παρῇν δὲ καὶ συνεξέφερεν αὐτὸν
ἢ τε γερουσία καὶ ἡ ἱππία, αἱ τε γυναικες αὐτῶν καὶ τὸ δορυφορι-
2 κόν, οἱ τε λοιποὶ πάντες ὡς εἰπεῖν οἱ ἐν τῇ πόλει τότε ὄντες. ἐπεὶ
δὲ ἐς τὴν πυρὰν τὴν ἐν τῷ ἁρείῳ πεδίῳ ἐνετέθη, πρῶτοι μὲν οἱ

ἱερεῖς πάντες περιῆλθον αὐτήν, ἔπειτα δὲ οἱ τε ἵππεῖς, οἱ τε ἐκ τοῦ τέλους καὶ οἱ ἄλλοι, καὶ τὸ ὀπλιτικὸν τὸ φρουρικὸν περιέδραμον, πάντα τὰ νικητήρια, ὅσα τινὲς αὐτῶν ἐπ' ἀριστεία ποτὲ παρ' αὐτοῦ εἰλήφεσαν, ἐπιβάλλοντες αὐτῷ. καὶ τούτου δᾶδας ἐκατόνταρχοι, 3 ὥς που τῇ βουλῇ ἐδεδώκει, λαβόντες ὑψήψαν αὐτήν· καὶ ἡ μὲν ἀνηλόσκετο, αἰτὸς δὲ τις ἐξ αὐτῆς ἀφεθείς ἀνίπατο ὥς καὶ δὴ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἐς τὸν οὐρανὸν ἀναφέρων. πραχθέντων δὲ τούτων οἱ μὲν ἄλλοι ἀπηλλάγησαν, ἡ δὲ δὴ Λιβία κατὰ χώραν πέντε 4 ἡμέραις μετὰ τῶν πρώτων ἱππέων μένασα τὰ τε ὅσα αὐτοῦ συνελέξατο καὶ ἐς τὸ μνημεῖον κατέθετο.

τὸ δὲ δὴ πένθος τὸ μὲν ἐκ τοῦ νόμου οἱ μὲν ἄνδρες οὐ πολ- 43 λαῖς ἡμέραις αἱ δὲ γυναῖκες ἐνιαυτῷ ὅλῳ κατὰ ψήφισμα ἐποιήσαντο, τὸ δ' ἄληθές ἐν μὲν τῷ παραχοῆμα οὐ πολλοὶ ὕστερον δὲ πάντες ἔσχον. εὐπρόσодός τε γὰρ πᾶσιν ὁμοίως ἦν, καὶ ἐς χρήματα πολλοῖς ἐπὶ ῥοκί, τοὺς τε φίλους ἰσχυρῶς ἐτίμα, καὶ ταῖς παρρησίαις αὐτῶν ὑπερέχειρεν. τεκμήριον δὲ πρὸς τοῖς εἰρημένοις ὅτι τοῦ 2 Ἀθηνοδώρου ἐν δίφῳ ποτὲ καταστίγῃ ἐς τὸ δωμάτιον αὐτοῦ ὥς καὶ γυναικὸς τιμὸς ἐσκομισθέντος, καὶ ἐξ αὐτοῦ ξιφήρους ἐκπηδήσαντος, καὶ προσεπειπόντος "οὐ φοβῆ μὴ τίς σε οὕτως ἐσελθὼν ἀποκτείνῃ;" οὐχ ὅπως ὠργίσθη, ἀλλὰ καὶ χάριν αὐτῷ ἔγνω. ταῦτά 3 τε οὖν αὐτοῦ ἀνεμιμνήσκοντο, καὶ ὅτι καὶ τοῖς λυπήσασί τι αὐτὸν οὐκ ἀκρατῶς ὠργίζετο, τὴν τε πίστιν καὶ πρὸς τοὺς οὐκ ἀξίους αὐτῆς ἐτήρει. Κοροκότταν γοῦν τινὰ ληστὴν ἐν Ἰβηρίᾳ ἀκμάσαντα τὸ μὲν πρῶτον οὕτω δι' ὀργῆς ἔσχεν ὥστε καὶ τῷ ζῳογρήσαντι αὐτὸν πέντε καὶ εἴκοσι μυριάδας ἐπικηρῶσαι, ἔπειτ' ἐπειδὴ ἐκὼν οἱ προσῆλθεν, οὐτε τι κακὸν εἰργάσατο καὶ προσέτι καὶ τῷ ἀργυρίῳ ἐκείνῳ ἐπλούτισεν. διὰ τε οὖν ταῦτα, καὶ ὅτι τὴν μοναρχίαν τῇ 4 δημοκρατίᾳ μῖζας τό τε ἐλευθερόν σφισιν ἐτήρησε καὶ τὸ κόσμον τό τε ἀσφαλὲς προσπαρεσκεύασεν, ὥστ' ἔξω μὲν τοῦ δημοκρατικοῦ θράσους ἔξω δὲ καὶ τῶν τυραννικῶν ὕβρεων ὄντας ἐν τε ἐλευθερίᾳ σώφροσι καὶ ἐν μοναρχίᾳ ἀδεῇ ζῆν, βασιλευμένους τε ἄνευ δουλείας καὶ δημοκρατουμένους ἄνευ διχοστασίας, δεινῶς αὐτὸν ἐπένθουν. εἰ γάρ τινες καὶ τῶν προτέρων τῶν ἐν τοῖς ἐμφυλίοις πολέμοις γε- 44 νομένων ἐνημόνευον, ἐκεῖνα μὲν τῇ τῶν πραγμάτων ἀνάγκῃ ἀνέτιθέσαν, τὴν δὲ δὴ γνώμην αὐτοῦ ἐξ οὗ τὸ κράτος ἀναμφίλογον ἔσχεν ἐξετάζειν ἠέξιον· πλεῖστον γὰρ δὴ τὸ διάφορον ὥς ἀληθῶς παρέσχετο. καὶ τοῦτο μὲν καθ' ἕκαστον ἂν τις τῶν πραχθέντων 2 ἐπεξιὼν ἀκριβῶς εὐρήσει· κεφάλαιον δὲ ἐφ' ἅπασιν αὐτοῖς γράφω

3 2 ὥς — ἐδόκει? ἀν οἷς που ἡ βουλὴ ἐδεδώκει?

43 1 2 ἐποίησαν*

ὅτι τό τε στασιάζον πᾶν ἔπαυσε καὶ τὸ πολίτευμα πρὸς τε τὸ
 κράτιστον μετεκόσμησε καὶ ἰσχυρῶς ἐκράτουνεν, ὥστε εἰ καὶ βιαϊό-
 τερόν τι, οἷα ἐν τοῖς παραλόγοις φιλεῖ συμβαίνειν, ἐπράχθη, δι-
 3 καιότερον ἢν τινα αὐτὰ τὰ πράγματα ἢ ἐκείνον αἰτιάσασθαι. οὐκ
 ἐλάχιστον δ' οὖν αὐτῷ πρὸς εὐδοξίαν καὶ τὸ πολυχρόνιον τῆς ἡγε-
 μονίας συνήρατο. τῶν μὲν γὰρ ἐκ τῆς δημοκρατίας ἀνδρῶν καὶ
 4 οἱ πλείους καὶ οἱ δυνατώτεροι ἀπολώλεσαν· οἱ δ' ὕστεροι ἐκείνης
 μὲν οὐδὲν εἰδότες, τοῖς δὲ παροῦσι μόνοις ἢ καὶ μάλιστα ἐντρα-
 φέντες, οὐ μόνον οὐκ ἤχθοντο αὐτοῖς ἀτε καὶ συνήθησαν οὖσιν,
 ἀλλὰ καὶ ἔχαιρον, καὶ βελτίω καὶ ἀδεέστερα αὐτὰ ὧν ἤκουον
 ὁρῶντες ὄντα.

45 ταῦτα δὲ ἡπίσταντο μὲν καὶ ζῶντος αὐτοῦ, ἐπὶ πλείον δ' ὁμῶς
 μεταλλάξαντος ἔγνωσαν· καὶ γὰρ φιλεῖ πως τὸ ἀνθρώπειον οὐκ
 οὕτω τι εὐπαθεῖν τῆς εὐδαιμονίας αἰσθάνεσθαι ὥς καὶ δυστυχῆ-
 σαι ποθεῖν αὐτήν. ὅπερ πον καὶ τότε περὶ τὸν Αὔγουστον συνέβη·
 τοῦ γὰρ Τιβερίου μετ' αὐτὸν οὐκ ὁμοίον πειραθέντες ἐκείνον ἐξή-
 2 τουν· καὶ ἦν μὲν καὶ παραχρῆμα τὴν μεταβολὴν τῆς καταστάσεως
 τοῖς ἔμφοροι τεκμήρασθαι· ὁ τε γὰρ ὕπατος ὁ Πομπήιος ἔξορμή-
 σας ὥς καὶ τοῖς τὸ τοῦ Αὔγουστον σῶμα ἄγουσιν ἀπατήσων τό-
 τε σκέλος ἐπλήγη καὶ μετ' αὐτοῦ φοράδην ἀνεκομίσθη, καὶ βύας
 αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ συνεδρίου ἐν αὐτῇ τῇ πρώτῃ τῆς βουλῆς μετὰ τὸν
 θάνατον αὐτοῦ ἔδρα ἰδρῦθη καὶ πολλὰ καὶ οὐκ αἶσια ἐπεφθέγγατο.
 3 τοσοῦτο δ' οὖν τὸ σύμπαν ἀλλήλων διήνεγκαν ὥστε τινὰς καὶ ἐς
 τὸν Αὔγουστον ὑποπεῦσαι ὅτι ἐξεπίτηδες τὸν Τιβέριον, καίπερ εὖ
 εἰδὼς ὅποιός ἦν, διάδοχον ἀπέδειξεν, ἢν αὐτὸς εὐδοξήσῃ.

46 ταῦτα μὲν δὴ οὖν ὕστερον διαθροεῖν ἤρξαντο, τότε δὲ ἀθα-
 νατίσαντες αὐτόν, καὶ θιασώτας οἱ καὶ ἱερὰ ἰερεῖάν τε τὴν Λιβίαν
 2 τὴν Ἰουλίαν τε καὶ Αὔγουστον ἤδη καλουμένην ἀπέδειξαν. καὶ οἱ
 μὲν καὶ ῥαβδούχῳ χρῆσθαι ἐν ταῖς ἱεροουργίαις αὐτῇ ἐπέτρεψαν·
 ἐκείνη δὲ δὴ Νομερίῳ τινὶ Ἀττικῷ, βουλευτῇ ἱστρατηγηκότῃ, πέντε
 καὶ εἴκοσι μυριάδας ἐχαρίσατο, ὅτι τὸν Αὔγουστον ἐς τὸν οὐρανόν,
 κατὰ τὰ περὶ τε τοῦ Πρόξλου καὶ περὶ τοῦ Ῥωμύλου λεγόμενα,
 3 ἀνιόντα ἐωρακέναι ὤμοσεν. καὶ αὐτῷ ἔν τε τῇ Ῥώμῃ ἡρώων ψη-
 φισθὲν μὲν ὑπὸ τῆς γερονσίας οἰκοδομηθὲν δὲ ὑπὸ τε τῆς Λιβίας
 καὶ ὑπὸ τοῦ Τιβερίου ἐποιήθη, καὶ ἄλλοθι πολλαχόθι, τὰ μὲν
 ἐκόντων δὴ τῶν δῆμων τὰ δὲ καὶ ἀκόντων οἰκοδομουμένων. καὶ
 4 οἱ καὶ ἡ ἐν τῇ Νώλῃ οἰκία, ἐν ᾗ μετέλλαξεν, ἐτεμενίσθη. ἐν ᾗ δ'
 οὖν τὸ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἡρώων ἐγίγνετο, εἰκόνα αὐτοῦ χρυσῇ ἐπὶ κλί-

νης ἐς τὸν τοῦ Ἀρείου ναὸν ἔθεσαν, καὶ ἐκείνῃ πάντα ὅσα τῷ ἀγάλματι αὐτοῦ μετὰ τοῦτο χρήσεσθαι ἐμελλον ἐνόμισαν. ταῦτά τε αὐτῷ ἐψηφίσθη, καὶ ὅπως μὴτ' εἰκὼν αὐτοῦ ἐν ἐκφορᾷ τινὸς πομπῇ, καὶ τὰ γενέσια οἱ ὕπατοι ἐξ ἴσου τοῖς ἀρείοις ἀγωνοθετῶσι, τὰ τε ἀγρονστάλια οἱ δῆμαρχοι ὥς καὶ ἱεροπρεπεῖς ὄντες διατιθῶσιν. καὶ οἱ τὰ μὲν ἄλλα ὥσπερ εἰώθει γίγνεσθαι ἐπραξαν⁵ (καὶ γὰρ τῇ ἐοδῆτι τῇ ἐπιρικίῳ ἐν τῇ ἐμποδομίᾳ ἐχρήσαντο), οὐ μέντοι καὶ τοῦ ἄρματος ἐπέβησαν. χωρὶς δὲ τούτων καὶ ἡ Αἰβία ἰδίαν δὴ τινα αὐτῷ πανήγυριν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐν τῷ παλατίῳ ἐποίησεν, ἣ καὶ δεῦρο αἰεὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν αἰεὶ αὐτοκρατόρων τελεῖται.

ἐπὶ μὲν οὖν τῷ Ἀγνούστῳ τοσαῦτα, λόγῳ μὲν ὑπὸ τῆς γερον-⁴⁷ σίας ἔργῳ δὲ ὑπὸ τε τοῦ Τιβερίου καὶ ὑπὸ τῆς Αἰβίας, ἐνομίσθη· ἄλλων γὰρ ἄλλα ἐσηγομένων, ἔδοξε σφίσι βιβλία παρ' αὐτῶν τὸν Τιβερίον λαβόντα ἐκλέξασθαι ὅσα ἐβούλετο. προσέθηκα δὲ τὸ τῆς Αἰβίας ὄνομα, ὅτι καὶ αὐτῇ τῶν πραγμάτων ὥς καὶ ἀταρχοῦσα ἀντεποιεῖτο. κὰν τούτῳ τὸ πλῆθος, τῶν ὀρχηστῶν τινὸς μὴ ἐθε-² λήσαντος ἐπὶ τῷ τεταγμένῳ μισθῷ ἐς τὸ θέατρον ἐν τοῖς ἀγρο-σταλίοις ἐσελθεῖν, ἔστασίασεν· καὶ οὐ πρότερον ἐπαύσαντο ταυαττόμενοι πρὶν τοὺς δημόρχους τήν τε βουλὴν αὐθημερὸν συναγαγεῖν, καὶ δεηθῆναι αὐτῆς ἐπιτρέψαι σφίσι πλεῖόν τι τοῦ νενομισμένου ἀναλῶσαι.

ταῦτα μὲν κατὰ τὸν Ἀγρόστον ἐγένετο, Τιβερίος δὲ ἐπατριδῆς ΝΖ μὲν ἦν καὶ ἐπαιδευτο, φύσει δὲ ἰδιωτάτῃ ἐκέρχρητο. οὔτε γὰρ ὦν ἐπεθύμει προσεποιεῖτό τι, καὶ ὦν ἔλεγεν οὐδὲν ὥς εἰπεῖν ἐβούλετο, ἀλλ' ἐναντιωτάτους τῇ προαιρέσει τοὺς λόγους ποιούμενος πᾶν τε ὃ ἐπόθει ἡρνεῖτο καὶ πᾶν ὃ ἐμίσει προετίθεντο· ὠργίζετό τε ἐν οἷς ἥμισυ ἐθυμοῦτο, καὶ ἐπεικῆς ἐν οἷς μάλιστα ἡγανάκτει ἐδόκει εἶναι· ἤλεει τε δῆθεν οὖς σφόδρα ἐκόλαζεν, καὶ ἐχαλέπαιεν οἷς² συνεγίνωσκεν· τὸν τε ἔχθιστον ὥς οἰκειότατον ἔστιν ὅτε ἑώρα, καὶ τῷ φιλιότητι ὥς ἄλλοτριωτάτῳ προσεφέρετο. τὸ τε σύμπαν οὐκ ἤξιον τὸν ἀταρχοῦντα κατάδηλον ὦν φρονεῖ εἶναι· ἔκ τε γὰρ τούτου πολλὰ καὶ μεγάλα πταίσθαι καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου πολλῷ πλείω καὶ μέλλω κατορθοῦσθαι ἔλεγεν. καὶ εἰ μὲν μόνα ταῦτ' ἔχειν ἐδόκει,³ εὐφράλακτος ἂν τοῖς ἐς πείραν αὐτοῦ ἔλθοῦσιν ἦν· πρὸς γὰρ τοι τὸ ἐναντιώτατον πάντα ἂν λαμβάνοντες ἐκ τοῦ ἴσου τό τε μὴ βούλεσθαι δὴ τι αὐτὸν τῷ πᾶν ποθεῖν καὶ τὸ ὀρέγεσθαι τινος τῷ μὴ ἐφέεσθαι ἐνόμιζον· νῦν δὲ ὠργίζετο εἴ τις αὐτοῦ συνεῖς φανερός ἐγένετο, καὶ πολλοὺς οὐδὲν ἄλλο σφίσιν ἢ ὅτι συνενόησαν αὐτὸν ἐγκαλέσαι ἔχων ἀπέκτεινεν. ὥστε χαλεπὸν μὲν ἦν μηδεμίαν αὐτοῦ⁴